

MRF 2021.104/2

Retten i Hjørrings dom af 23. april 2021, sag RAFD-47/2021

Anklagemyndigheden mod T1 og T2

Sommerhusejer og entreprenør idømt 60 dages betinget fængsel med vilkår om samfundstjeneste for forsætligt at overtræde naturbeskyttelseslovens §§ 3 og 15, en fredningskendelse og straffelovens § 291 om hærværk ved at have fjernet den øverste meter af klitterne på Skagen Sønderstrand, der ejes af Frederikshavn Kommune. Konfiskation af entreprenørens betaling på 10.000 kr. Kommunens erstatningskrav på ca. 300.000 kr. for retablering af klitterne henvist til civilt søgsmål pga. utilstrækkelig dokumentation for kravets størrelse.

Tidligt om morgenen den 26. oktober 2019 blev flere klittoppe på et ca. 1.200 m² areal af Skagen Sønderstrand afkortet med ca. 1 m med en entreprenørmaskine. Arealet tilhørte Frederikshavn Kommune og var omfattet af en fredning fra 1996, der bl.a. forbød terrænændringer. De udjævnede klitter var endvidere vejledende registreret som hede (klithede) omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 og lå inden for strandbeskyttelseslinjen. Da det ikke umiddelbart stod klart, hvem der havde udført indgrebet, anmeldte kommunen forholdet til politiet, som efter nogle ugers efterforskning sigtede T1 og T2 for hærværk af betydeligt omfang, jf. straffelovens § 291, stk. 2, og for overtrædelse af naturbeskyttelseslovens §§ 3 og 15 samt fredningskendelsen. T1 ejede et sommerhus lige over det udjævnede areal, men nægtede sig skyldig. Entreprenøren T2 forklarede derimod, at han havde ført den gummiged, der havde udjævnet klitterne, men at arbejdet var udført efter aftale med T1 og mod betaling af 10.000 kr. T2 erkendte sig derfor skyldig i overtrædelserne af naturbeskyttelsesloven, men bestred, at han kunne straffes for hærværk. Anklagemyndigheden rejste straffesag mod T1 og T2 med påstand om ubetinget fængselsstraf og konfiskation af T2's udbytte. På vegne af Frederikshavn Kommune nedlagdes der endvidere en erstatningspåstand på ca. 300.000 kr. for de udgifter, som kommunen havde haft til at retablere klitterne. Dette krav blev bestridt af begge de tiltalte. Efter bevisførelsen fandt byretten det godtgjort, at udjævnningen af klitterne var foretaget af T2 efter tilskynelse fra T1, og at der ved arbejdet var blevet flyttet sand og bevoksning med bl.a. sandhjelme,

som indebar en overtrædelse af fredningskendelsen og udgjorde tilstandsændringer i strid med naturbeskyttelseslovens §§ 3 og 15. Byretten fandt ud fra indgrebets omfang og karakter, at udjævnningen af klitterne udgjorde en sådan ødelæggelse og beskadigelse af kommunens ejendom, at der var tale om betydeligt hærværk omfattet af straffelovens § 291, stk. 2, idet det var uden betydning, at der var tale om et naturområde, som også blev påvirket af forhold i naturen. Byretten fandt det bevist, at de tiltalte handlede forsætligt vedrørende alle forhold, da det fremgik af sagens oplysninger, at T1 kendte forholdene i området særdeles godt, og at de tiltalte havde gået tur i området dagen før indgrebet. Byretten fandt herefter, at strafansvaret for overtrædelserne af naturbeskyttelseslovens § 89, stk. 1, jf. §§ 3 og 15, blev absorberet af strafansvaret for hærværk efter straffelovens § 291, stk. 2, hvorimod der ved overtrædelsen af fredningskendelsen var voldt skade på de interesser, som naturbeskyttelsesloven tilsigter at beskytte, som derfor kunne straffes efter den strengere bestemmelse i naturbeskyttelseslovens § 89, stk. 2, i sammenstød med straffelovens § 291, stk. 2. På den baggrund idømte byretten de tiltalte 60 dages fængsel, som blev gjort betinget med vilkår om 80 timers samfundstjeneste under hensyn til de tiltaltes gode personlige forhold, og at de ikke tidligere var straffet for lignende forhold. Byretten tog endvidere påstanden om konfiskation af T2's udbytte på 10.000 kr. til følge, hvorimod kommunens erstatningskrav for retableringsudgifterne blev henvist til et eventuelt civilt søgsmål pga. utilstrækkelig dokumentation for kravets størrelse.

Kommentar: Ifølge oplysninger i medierne indgik Frederikshavn Kommune efterfølgende forlig med T1 om kommunens erstatningskrav for retableringsudgifterne, som ikke blev taget under påkendelse i straffesagen. Sagen har sammen med nogle senere straffesager om såkaldt naturhærværk eller naturkriminalitet påkaldt sig betydelig offentlig og politisk opmærksomhed. Som anført i kommentaren til **MRF 2025.42 B** førte bl.a. disse sager til, at der i 2025 blev fremsat et lovforslag om strafskærkelse

MRF 2021.104/2

for overtrædelser af naturbeskyttelsesloven, hvormed det vil blive skrevet ind i lovbemærkningerne til naturbeskyttelseslovens § 89, at bødeniveauet for naturkriminalitet skal forhøjes med 100 pct., og at de allergroveste overtrædelser skal medføre fængselsstraf. Lovforslaget er i skrivende stund (januar 2026) endnu ikke vedtaget i Folketinget.

RETTEEN I HJØRRING

Udskrift af dombogen

DOM

afsagt den 23. april 2021

Rettens nr. RAFD-47/2021

Politiets nr. 5100-77111-01326-19

Anklagemyndigheden

mod

T1

Født februar 1959 og

T2

født november 1981

Der har medvirket domsmænd ved behandlingen af denne sag.

Anklageskrift er modtaget den 12. januar 2021. Anklageskriftet er blevet berigtiget under hovedforhandlingen.

T1 og T2 er tiltalt for overtrædelse af

1.

Begge tiltalte:

straffelovens§ 291, stk. 2, groft hærværk af betydeligt omfang,

ved den 26. oktober 2019 ca. kl. 04.30 efter forudgående aftale og i forening at have ødelagt og beskadiget 2 hedeområder (klithede) med et samlet areal på 1189 m² på Adresse1 i Skagen, der begge ejes af Frederikshavn Kommune, idet tiltalte T2, efter tilskyndelse fra tiltalte T1, ved anvendelse af en læssemaskine flyttede en større mængde sand og bevoksning, herunder rodfæstede sandhjelme, fra klitterne og ned på et lavere strandområde, samt foretog afkortning med 1- 1, 5 meter af flere klittoppe. alt hvorved der skete skade for samlet ca. 311.974 kr.

2.

Begge tiltalte:

naturbeskyttelseslovens § 89, stk. 2, jf. stk. 1, nr. 1, jf. § 1, og § 2, jf. § 3, stk. 2, nr. 1,

ved den 26. oktober 2019 ca. kl. 04.30 efter forudgående aftale og i forening i forbindelse med det i forhold I nævnte hærværk på Adresse1 i Skagen. Hvis arealer begge oversteg 2.500 m² i sammenhængende areal, uden Frederikshavn Kommunes tilladelse at have udført ændringer i tilstanden af 2 hedeområder (klithede), idet tiltalte T2, tilskyndet af tiltalte T1, flyttede en større mængde sand og bevoksning, herunder rodfæstede sandhjelme, fra klitterne og ned på et lavere strandområde, samt foretog afkortning med 1-1,5 meter af flere klittoppe, alt hvorved der blev fremkaldt skade eller fare for skader på landskabelige og kulturhistoriske værdier af betydning for almenheden samt hensynet til bekæmpelse af sandflugt.

3.

Begge tiltalte:

naturbeskyttelseslovens § 89, stk. 2, jf. stk. 1, nr. 1, jf. § 1, og § 2, jf. § 15, stk. 1,

ved den 26. oktober 2019 ca. kl. 04.30 efter forudgående aftale og i forening i forbindelse med det i forhold I nævnte hærværk uden Kystdirektoratets tilladelse at have undladt at overholde bestemmelserne om en strandbeskyttelseslinje ud mod strandbredden for blandt andet matrikelnumrene ... og ... , idet der blev foretaget terrænændringer af 2 hedeområder (klitheder) ved at flytte en større mængde sand og bevoksning, herunder rodfæstede sandhjelme, fra klitterne og ned på et lavere strandområde, samt foretaget afkortning med 1-1,5 meter af flere klittoppe, alt hvorved der blev fremkaldt skade eller fare for skader på landskabelige og kulturhistoriske værdier af betydning for almenheden samt hensynet til bekæmpelse af sandflugt.

4.

Begge tiltalte:

naturbeskyttelseslovens § 89, stk. 2, jf. stk. 1, nr. 1, jf. § 1 og § 2, jf. § 41, stk. 1, jf. Fredningsnævnets afgørelse af 1. oktober 1996, ved den 26. oktober 2019 ca. kl. 04.30 i forbindelse med det i forhold 1 nævnte hærværk efter forudgående aftale og i forening uden Frederikshavn Kommunes tilladelse at have undladt at overholde fredningsbestemmelserne for blandt andet matrikelnumrene ... og ... , idet der blev foretaget de i forhold 3 nævnte terrænændringer, jf. afgørelsens § 4, og idet der skete motorkørsel på det beskyttede areal, jf. afgørelsens § 6, alt hvorved der blev fremkaldt skade eller fare for skader på landskabelige og kulturhistoriske værdier af betydning for almenheden samt hensynet til bekæmpelse af sandflugt.

Påstande

Anklagemyndigheden har nedlagt påstand om ubetinget fængselsstraf for begge de tiltalte.

Anklagemyndigheden har påstået konfiskation af en fortjeneste på 10.000 kr. hos tiltalte T2, jf. straffelovens § 75, stk. 1.

Tiltalte T1 har nægtet sig skyldig.

Tiltalte T2 har efter sin endelige påstand i sagen erkendt sig skyldig i forhold 2, 3 og 4, men nægtet sig skyldig i forhold 1. Vedrørende forhold 1 har T2 gjort gældende, at der ikke kan straffes i sammenstød mellem straffelovens bestemmelse om hærværk og naturbeskyttelsesloven. Han har ikke haft bemærkninger til konfiskationspåstanden.

Anklagemyndigheden har for Frederikshavn Kommune nedlagt påstand om, at de tiltalte dømmes til i fællesskab at betale 311.974 kr. i erstatning, således at de begge hæfter for beløbet.

De tiltalte har bestridt kravet, bade pligtmæssigt og størrelsesmæssigt.

Oplysninger fra dokumenterne i sagen

Der er fremlagt et omfattende bilagsmateriale i sagen, herunder anmeldelse af 29. oktober 2019 med bilag fra Frederikshavn Kommune samt flere erklæringer fra samme, flere erklæringer fra Kystdirektoratet, materiale fra Landinspektørfirmaet X1 , materiale fra landinspektør V4 , X2 , materiale fra landinspektør V9 , X3 , materiale vedrørende reetableringen, herunder omkostningsopgørelse med bilag, diverse fotos, diverse artikler, en udtalelse fra Nordjyllands Kystmuseum v/ V7 , en udtalelse om forbindelsen mellem Skagens Kunstmuseer og Skagen Sønderstrand, efter det oplyste fra X5 , en faktura af 13. november 2019 fra X4 til T2's virksomhed på 3.937 kr. inkl. moms for transport af gummiged fra By1 til Skagen den 25. oktober 2019 og en faktura af 15. november 2019 fra T2's virksomhed til T1 på 10.000 kr. inkl. moms for udskubning af sand inkl. transport af maskine fra fredag den 25. oktober 2019 til mandag den 28. oktober 2019.

I en afgørelse af 1. oktober 1996 fra Fredningsnævnet for Nordjyllands amt hedder det blandt andet:

” ...

Den 27. december 1993 modtog fredningsnævnet fra Danmarks Naturfredningsforening og Skagen kommune et forslag til fredning af Skagen Sønderstrand og Fyrbakken i Skagen kommune. Fredningsområdet, der udgør 9,3 ha, fremgår af fredningskortet, og den nærmere afgrænsning

følger mod øst arealerne omfattede af Overfredningsnævnets kendelse af 23. januar 1940 vedrørende arealer på Skagen gren, og mod syd, vest og nord kystlinien mod Kattegat, østgrænsen for lokalplanområde Østre Strandvej, herunder en smal klitbræmme mellem vejen og industriområdet ved havnen, samt villabebyggelsen nord for Østre Strandvej.

Lokaliteten og fredningens formål er i forslaget nærmere beskrevet således: "Fredningsforslaget omfatter i alt ca. 9,3 ha af det åbne tilbageværende strandareal. Det grænser op mod lokalplan 84-E 29, der omfatter diverse havnefunktioner. Det, der ønskes fredet, er den åbne strand med et markant klitlandskab, der grænser op mod Østre Strandvej. Desuden er den ca. 400 m lange klitbræmme mellem Østre Strandvej og Auktionsvej medtaget.

fredningen omfatter desuden Fyrbakken og omliggende arealer, der som nævnt har været fredet fra 1931, jfr. bil. 3. Fyrbakken ligger umiddelbart øst for Skagen by tæt ved Kattegats kyst. Det er en rund høj, som hæver sig ca. 9 meter over havet. Fra bakkens top er der vid udsigt over Skagen og det omliggende kystlandskab. På Fyrbakken tændtes i 1561 det første af Danmarks tre første fyr. I ca. 200 år lyste vippefyret fra bakkens top ud over havet, indtil et fast fyrtårn "Det hvide Fyr" blev rejst i 1745 ca 300 m nord for Fyrbakken. Det nuværende vippefyret er en kopi af det gamle fyr. Det giver de mange tusinde besøgende på stedet hvert år et levende indtryk af, hvordan fortidens fyrvæsen fungerede.

Formålet med fredningen er at sikre og forbedre de nuværende naturværdier og de rekreative forhold og desuden fastlægge en definitiv grænse mellem natur og by. Desuden ønskes en modernisering af den gamle fredning. Naturbeskyttelse og naturgenopretning er hovedelementer i denne fredning.

Siden den moderne fiskerihavns etablering i årene 1904 - 07 har naboskabet også været en trussel mod Sønderstrand. Havnens ekspansion mod nordøst har successivt inddraget strandarealer. Denne havn, som er en anden forudsætning for Skagens liv, har i de seneste årtier til stadighed reduceret Skagen Sønderstrand.

Danmarks Naturfredningsforening har længe følt, at tiden var inde til at fastlægge en definitiv grænse mellem Sønderstrand og havnearealet. Dette er Skagen byråd enig i, derfor rejstes denne fredningssag."

FREDNINGSNÆVNETS OVERVEJELSER

Fredningsnævnet finder, at fredningen bør gennemføres i det væsentlige i overensstemmelse med forslaget for at sikre arealernes landskabelige og kulturhistoriske værdier og for -med dette formål og af rekreative hensyn – at give mulighed for pleje af arealerne og for på klitarealet at foretage naturgenopretning efter retningslinierne i en af landskabskonsulent Kjeld Hansen udarbejdet plan.

Under hensyn til, at lodsejeren, Skagen kommune, har tiltrådt, at klitbræmme langs Østre Strandvej inddrages under fredningen, og til at denne bræmme afskærmer industriområdet ved havnen, bør fredningen omfatte dette areal, ligesom det ved fredningen sikres, at den nordlige del af matr.nr. 50 b forbliver ubebygget.

Da fredningsgrænsen efter forslaget følger kystlinjen, vil der ikke kunne fastsættes fredningsbestemmelser for søterritoriet. Da det i fredningsforslaget skitserede stiforløb over matr.nr. 50 bog 50 c - om hvis endelige placering der i øvrigt er opnået enighed - har sammenhæng med et stiforløb over det tidligere fredede matr.nr. 40, til hvilket der imidlertid endnu ikke er søgt dispensation, findes det ikke hensigtsmæssigt i afgørelsen at træffe endelig beslutning herom. Under hensyn til den rekreative udnyttelse af Skagen kommunes klit- og strandarealer, finder nævnet at burde imødekomme sagsrejsernes ønsker om mulighed for opførelse af en kiosk- og toiletbygning på disse arealer.

Fredningsnævnet fastsætter herefter følgende

FREDNINGSBESTEMMELSER:

Paragraf 1.

FREDNINGENS FORMÅL:

at skabe en varig silering af områdets kulturhistoriske samt landskabelige, geologiske og øvrige naturhistoriske værdier,

at sikre områdets fortsatte funktion som nærrecreativt område,

at give mulighed for at der kan ske naturgenopretning og pleje i området, således at tabte og forringede naturværdier kan genskabes efter en samlet plan.

Paragraf 2.

FREDNINGSSOMRÅDET:

Fredningen omfatter de i kortbilaget til afgørelsen omfattede arealer:

1. del af matr.nr. 331 a Skagen bygrunde, herunder klitbræmme syd for Østre Strandvej, matr.nr. 281 bog 281 c sammesteds, matr.nr. 50 c Skagen markjorder,
2. matr.nr. 282 b Skagen bygrunde,
3. matr.nr. 50 d Skagen markjorder,
4. matr.nr. 50 bog del af matr.nr. 19 h sammesteds,

5. umatrikuleret areal langs kystlinien.

jfr. vedhæftede areal- og lodsejerfortegnelse.

Paragraf 3.

AREALERNES BENYTTELSE

Arealerne må kun anvendes til rekreative formål med de nedenfor anførte undtagelser.

Arealerne må ikke tilplantes, dog må beplantningen på den del af matr.nr. 50 b Skagen markjorder, der er beliggende mere end 70 meter fra parcellens sydskel, og som anvendes som have, opretholdes og fornyes.

Med fredningsnævnets godkendelse vil der fra november til april kunne ske oplagring af bundgarnspæle på strandarealet.

Paragraf 4.

TERRÆN ÆNDRINGER:

Der må ikke fjernes råstoffer fra arealerne eller foretages terrænændringer. Dog kan der med fredningsnævnets godkendelse foretages naturgenopretning til reetablering af klitarealerne på grundlag af den af landskabskonsulent Kjeld Hansen udarbejdede plan (bilag 5 til forslaget). Fredningen skal ikke være til hinder for, at der over det sydøstlige hjørne af matr.m. 50 b, over matr.nr. 50 c og over matr.nr. 281 b anlægges en grusbelagt cykelsti med fodhegn som led i den regionale cykelrute på strækningen fra Fyrvej til Østre Strandvej som angivet på skitse udarbejdet i marts 1995 af landinspektørerne Hassing, Løhde og Thirup, samt en stiforbindelse mellem havnepromenaden og Østre Strandvej.

...

Paragraf 6.

FÆRDSEL:

Der må ikke finde motorkørsel sted på arealerne, bortset fra nødvendig arbejdskørsel. Den under paragraf 4 nævnte cykelsti kan benyttes af knallerter. Ridning er ikke tilladt.

...

Paragraf 8.

Fredningen skal ikke være til hinder for afholdelsen af den traditionelle Sct.Hansfest ved Fyrbakken med bål og midlertidig opstilling af boder m.v.

Paragraf 9.

PLEJE:

Fredningsmyndighederne har ret og pligt til pleje af arealerne til silering af fredningens formål.

Der kan foretages naturgenopretning af klitarealerne efter retningslinierne i en af landskabskonsulent Kjeld Hansen udarbejdet plan. idet det endelige projekt skal forelægges fredningsnævnet til godkendelse.

Paragraf 10.

DISPENSATIONER:

Fredningsnævnet kan med respekt af fredningens formål dispensere fra fredningsbestemmelserne.

Paragraf 11.

OPHÆVELSE AF TIDLIGERE FREDNINGER:

Fredningsnævnets kendelse af 15. december 1931 og fredningsdeklaration af 28. september 1950 ophæves.

..."

I juni 2013 ansøgte Frederikshavn Kommune fredningsnævnet om tilladelse til at foretage sandfodring i efteråret 2013 på en strækning nord og syd for Skagen Havn. Fredningsnævnet tillod den ansøgte sandfodring inden for Damstederne, Sønderstrand og Skagen Gren. Det fremgår af tilladelsen, at fredningsnævnet indhentede teknisk bistand hos Naturstyrelsen, som beskrev det ansøgte som, at det var hensigten at fodre strækningen nordøst for Grå Fyr med 53.000 m³, strækningen sydøst for Grå Fyr med 42.000 m³ og Damstederne med 56.000 m³. Naturstyrelsen oplyste, at Skagen Havn foruden kommunens strandfodringer ville skulle foretage strandfodring i perioden 2013 - 14 umiddelbart syd og nord for den nuværende havn. Umiddelbart nord for havnen var der tale om 40.000 m³. Umiddelbart syd for havnen var der tale om omkring 80.000 m³. Disse strandfodringer foretoges kun i 2013 - 14 og var ikke årlige tilbagevendende strandfodringer. De ansøgte mængder var større end det årlige fodringsbehov, hvorfor det blev påregnet, at fodringen kunne dække behovet de nærmest følgende år. Kystdirektoratet havde vurderet, at de kystnære fodringer ikke ville indebære en forringelse af naturtyperne og levestederne for arterne i området, og lagde vægt på, at de kystnære fodringer ønskedes gennemført som en kompenserende foranstaltning mod den erosion, som en udvidelse af havnen ville medføre. Kystdirektoratet havde endvidere vægtet, at den effekt, som fodringerne ville have på omgivelserne, var af begrænset tidsmæssigt omfang.

Det fremgår af materialet fra X1, at de områder, hvor der var sket ændringer den 26. oktober 2019, den 1. november 2019 var opmålt til henholdsvis 340 m² og 1.321 m², i alt 1.661 m².

Det fremgår af et dokument om reetablering af 13. november 2019 fra Frederikshavn Kommune, at alt sand, der var skubbet ned fra klitterne, skulle føres tilbage på klitterne, og at det var estimeret til at være ca. 3.000 m³. Sandet skulle fordeles på hele det flade plateau, hvor det var fjernet fra. Kuperingen skulle afspejle de omliggende klitter. I forhold til at sikre klitterne og dæmpe sandflugt skulle klitterne beplantes med sandhjelme, på vindsiden i lokker af 3 planter og 10 lokker pr m², på læsiden enkeltvis med 10 planter pr. m². Der skulle tilplantes på et areal på ca. 1.300 m² og bruges ca. 26.000 planter i alt.

I en redegørelse for naturbeskyttelseslovens bestemmelser om strandbeskyttelse af 17. februar 2020 fra Kystdirektoratet til politiet hedder det blandt andet:

" ...

I sager, hvor der er sket overtrædelse af naturbeskyttelseslovens bestemmelser om strandbeskyttelse, uanset hvad forholdet drejer sig om, er det Kystdirektoratets praksis ikke at forfølge sagen med henblik på bødestraf, når lodsejer (eller den ansvarlige) er indstillet på at berigtige (typisk fjerne, her retablere) det ulovlige forhold. Ansvar for at berigtige et ulovligt forhold følger af lovens § 74, og påhviler derfor "den til enhver tid værende ejer eller bruger af en ejendom

..."

I en udtalelse af 25. maj 2020 fra samme til politiet hedder det blandt andet:

" ...

Foreløbige konklusioner

Areal

Samlet er det således Kystdirektoratets vurdering, at det påvirkede areal udgør i alt 1.189 m². Arealangivelserne indeholder et vist skøn.

Volumen

Det bemærkes endvidere at luftfoto i sig selv ikke giver mulighed for at vurdere terrænkoterne, og at en vurdering af det påvirkede volumen dermed ikke er mulig. Skåfoto kan muligvis anvendes til at vurdere terrænkoteri april 2019 inden hændelsen.

Bevoksning

Arealerne var endvidere ikke nødvendigvis fuldt bevoksede med hjelme inden hændelsen, hvilket ses på luftfoto 2019.

..."

I en udtalelse af 2. december 2020 fra samme til politiet hedder det blandt andet:

" ...

Da forholdet (terrænændringer) i den konkrete sag nu er retableret, så vidt Kystdirektoratet er orienteret, vil det ikke været inden for sædvanlig praksis at forfølge sagen yderligere set fra Kystdirektoratets side.

...

Så da forholdet er retableret. og da det har haft en ikke uoprettelige skader på natur og landskab, vil Kystdirektoratet ikke indstille til at der rejses tiltalte for så vidt angår strandbeskyttelseslinjen.

..."

Den 20. maj 2020 har Frederikshavn Kommune besvaret nogle spørgsmål fra politiet således:

"...

Spørgsmål 3.

Kan det uddybes, hvordan der efter kommunens opfattelse er sket hærværk (ødelæggelse, beskadigelse eller bortskaffelse) på matriklerne 331g og 331h, jf. straffelovens § 291?

Svar på spørgsmål 3.

Hærværk, i form af ødelæggelse af klitter, er kun foretaget på Adresse1 (luftfoto 2020). Det påvirkede areal er blevet opmålt af X1 og ses i vedhæftede dokumenter (X1 opmåling Nord for adgangssti og X1 opmåling syd for adgangssti).

Hærværket er sket ved at der er fjernet sand og bevoksning fra de omtalte klitter. Det indebærer, at klitternes naturlige formation er ødelagt og klitternes bevoksning der udgør beskyttet natur er ødelagt. Ud over at klitternes ændrede udseende har virket forstyrrende i det helhedsbillede som klitlandsskabet udgør, kan det over tid også betyde, at der er skabt "unaturlige" forhold. der kan påvirke hvordan sandet flytter sig. Især den bevoksning der er på klitterne, er med til at binde sandet, og det kan have stor effekt, hvis en enkelt klit pludselig fremstår med bar sand, som et åbent sår i landskabet. Det er kommunens ejendom og kommunen har stor respekt for ejendommens fredning og naturbeskyttelse. Det virker derfor meget provokerende, at andre vælger at "tage selv" ved at ødelægge fredede værdier og beskyttet natur for egen vindings skyld,. Især når kommunen i andre tilfælde som myndighed udsteder påbud og laver politianmeldelser af andre borgere, når de foretager lignende indgreb på egen ejendom.

Spørgsmål 4.

Kan det præciseres, hvorledes der foreligger en overtrædelse af naturbeskyttelseslovens § 3, stk. 2, herunder med angivelse af matrikel numre og de nærmere omstændigheder. der naturtypemæssigt ligger til grund for arealets status som § 3-beskyttet område?

Svar på spørgsmål 4.

Først en præcisering af ejendommen. Adresse1 , 9990 Skagen består af matrikelnumrene Matrikulært er der tale om 3 selvstændige ejendomme men de er samnoteret under samme ejendomsnummer, som én ejendom. Hærværket er begået på klitter beliggende på 2 af ejendommens matrikler, nemlig matr.nr. ... og

Klitterne som der er foretaget terrænregulering af, er begge registreret som natur, underlagt beskyttelse efter NBL § 3, stk. 2. Området er vejledende registreret som naturtypen hede, med undertypen klithede.

Den vejledende registrering af beskyttet natur er ikke bindende for ejere eller myndigheder. Det afgørende i forvaltningen af naturbeskyttelsesloven er ikke, om det pågældende areal er registreret som en beskyttet naturtype, men om arealet på tidspunktet for indgrebet faktisk opfylder de størrelsesmæssige og de biologiske kriterier for, at være en beskyttet naturtype. Det vil sige at det først afgøres om arealet er omfattet af naturbeskyttelsesloven §3 i forbindelse med en forespørgsel eller en reel sag.

Det pågældende område er blevet besigtiget af miljøstyrelsen to gange de sidste syv år. Første gang d. 11. juli 2013 og anden gang den 22. oktober 2015 (besigtigelser vedhæftet).

Ved begge besigtigelser er det blevet vurderet at arealerne opfylder kriteriene for §3 beskyttet natur. Det vil sige at det blev vurderet ud fra den botanisk registrering at vilkårene for §3 beskyttelse var opfyldt. Derudover er også størrelseskravet på mindst 2500m², alene eller i mosaik med andre naturtyper, opfyldt.

Ved besigtigelsen i 2013 blev hovednaturtypen angivet til strandklit mens ved besigtigelsen i 2015 blev hovednaturtypen angivet til overdrev. Der er ingen variation i de to plantelister, så angivelsen som overdrev er antageligvis en fejlafkrydsning. Plantelisten stemmer overens med strandklit og dette understøttes af vedlagte luftfotos 2013 og 2015. Der er mange åbne sandflader typisk for strandklit. Overdrev har oftest et mere sammenhængende og homogen vegetationsdække. Det skal dog anføres at overdrev kan have kontinuerlige og diffuse overgange til f.eks. heder.

Ud fra de 2 besigtigelser er der ingen tvivl om. at har været beskyttet natur til stede.

..."

Forklaringer

Der er afgivet forklaring af de tiltalte T1 og T2 samt af vidnerne V1 , V2 , V3 , V4 , V5 , V6 , V7 , V8 og V9 .

Tiltalte T2 har forklaret, at han i oktober 2019 var direktør i virksomheden X6 . Det havde han været siden 2010. Virksomheden gik konkurs i januar 2020 på grund af dårlig økonomi i selskabet. Det havde ikke med denne sag at gøre. På et tidspunkt var der 12 - 14 ansatte i virksomheden. Han har boet i Frederikshavn kommune siden 2008 og gjorde det også i 2019. Han var ikke kendt i Skagen.

Virksomheden havde en opgave ved X7 på Sct. Laurentii Vej i Skagen med nedbrydning som underentreprenør forud for byggeri af boliger. Han husker ikke, hvornår arbejdet med opgaven var begyndt, men han havde nok været i gang en uges tid den 25. oktober 2019. Arbejdspladsen var i sydenden af byen, nok 3 - 5 km fra Sønderstrand. Han havde en gravemaskine på arbejdspladsen til at begynde med. Det var planen, at han også skulle have en gummiged derop, da den var nemmere at komme rundt med på pladsen, når der skulle læsses murbrokker og beton på lastbilen. Han fik en gummiged til Skagen fredag den 25. med en blokvogn. Det var virksomheden X4, der skulle fragte gummigeden til Skagen, og tiltalte havde bestilt tid til det. Gummigeden stod på det tidspunkt på virksomhedens hjemsted i By1. Han havde sin private bil med til Skagen. Det var en sort Toyota HiAce med en tank på ladet.

Han kendte T1 fra, at tiltalte siden 2015 har udført flere entreprenøropgaver for ham i hans virksomhed, X8. I 2019 havde de gennem de sidste 3 år talt om, at tiltalte skulle udføre nedrivningsarbejde på nabejendommen til T1's beboelsesejendom på ... i Aalborg. men T1 ventede på de nødvendige tilladelser. I oktober 2019 var tilladelserne kommet. T1 ringede til tiltalte, og de aftalte, at tiltalte skulle komme med en gravemaskine, når der var en ledig. Det var vist i ugen op til den 26. oktober 2019, mens tiltalte arbejdede ved X7 i Skagen. Tiltalte havde ikke forud for oktober 2019 truffet T1 i Skagen.

Tiltalte var på adressen Adresse1 i Skagen den 26. oktober 2019 mellem kl. 4 og 5 om morgenen. Han var på tankstationen omkring kl. 4 og tankede, inden han kørte til Adresse1, så han ankom nok kl. lidt i 5. Han er altid tidligt oppe, og for ham var det ikke om natten, men om morgenen.

Han var blevet bedt om at skubbe lidt sand. Det var T1, der havde bedt ham om det dagen før, fredag eftermiddag. De skulle mødes for at tale om opgaven på De spiste frokost sammen. De mødtes først på Adresse1, hvor tiltalte havde ventet på T1, som var forsinket. De gik ned og kiggede på området med klitterne. T1 spurgte, om tiltalte kunne skubbe lidt sand af for ham hist og her. T1 sagde ikke, hvorfor han gerne ville have det gjort. Han ville have skubbet to toppe, der var fremkommet ved sandfodring. Tiltalte husker ikke, om han og T1 stod på en eller flere klitter. De var der nok i 10-15 minutter. De talte ikke om, hvordan tiltalte skulle skubbe sandet. Gummigeden var bestilt og på vej til Skagen, så det kunne tiltalte hurtigt ordne. De talte ikke om, om det skulle gøres med gummiged eller gravemaskine. Tiltalte var ikke klar over ejerforholdet til den grund, der skulle skubbes sand fra. T1 havde fortalt, at han havde et sommerhus i nærheden. Tiltalte spurgte ikke ind til, om T1 ejede området, hvor der skulle skubbes sand. Tiltalte vidste ikke, at området tilhørte kommunen, før sagen blev anmeldt til politiet. De aftalte ikke hvor meget sand, der skulle skubbes. Som han husker det nu, skulle der skubbes 20 - 40 cm af klitterne. Det kan godt være, at han til politiet tidligere har forklaret, at det var 40 - 80 cm. T1 viste ham, hvor meget der skulle skubbes, mens tiltalte kørte med gummigeden. T1 sagde, at han ville få 10.000 kr. for arbejdet. Tiltalte har senere udfærdiget en faktura på de 10.000 kr. Han har ikke sendt fakturaen til T1.

T1 nævnte flygtigt noget om sandfodring og en havneudvidelse. Han gav ikke tiltalte indtryk af, at det var T1's grund. Sædvanligvis regner tiltalte med, at en bestiller af et stykke arbejde har styr på, at det er i orden at udføre arbejdet.

Gummigeden blev fragtet på en blokvogn og blev læsset af på X9. Tiltalte kørte den fra X9 til X7. Chaufføren på blokvognen kørte tiltaltes private bil til X7. Tiltalte kørte herefter chaufføren tilbage til

blokvognen. Tiltalte kørte så i gummigeden fra X7 til Sønderstrand, hvor han kørte ind på området til højre for toiletskuret. T1 deltog ikke i kørslerne. Tiltalte ville undgå at vække hele byen ved kørsel med et stort køretøj så tidligt.

Gummigeden var en 18 tons Liebherr med en skovl med en volumen på 3 m³. Det er rigtigt, at den kan betegnes som en læssemaskine. T1 var ikke på noget tidspunkt med i gummigeden. T1 kom ud lidt efter, tiltalte var begyndt at skubbe sand. Tiltalte startede selv lidt. Så kom T1 til og viste, hvor han gerne ville have skubbet. Tiltalte kørte op ad klitten og gravede noget af toppen af den. Han skubbede sandet ud mod havet. Det var mest kun sand, han fik i skovlen. Han så ikke rigtig nogen planter. Der var planter på siden af klitten. Tiltalte brugte 10-15 minutter på at skubbe sand væk i det første område. T1 kom efter ca. 5 minutter og stod så ved siden af gummigeden. På et tidspunkt var tiltalte nødt til at køre ned på stranden, da han var ved at sidde fast.

De områder, hvor tiltalte skubbede sand, ses på fotoet på side 69 i fil 2. De sandbunker, der ses i begge sider, kommer fra sand, han har skubbet ned mod havet. T1 stod ved siden af, mens arbejdet blev udført, og de talte sammen om hvor meget, der skulle skubbes væk. Det varede en times tid. De blev ved 6-tiden enige om, at de skulle stoppe arbejdet. Det var stadig mørkt. Da tiltalte var færdig med at skubbe sand væk, kørte han tilbage med gummigeden. Han skulle skynde sig hjem, fordi han skulle på jagt.

Han kørte først i det mindste område til venstre på fotoet. Han kørte op på skråningen og skubbede toppen ud mod havet. Han kunne ikke bare skubbe den af, men tog lidt ad gangen.

Derefter kørte han op et andet sted og op på det større plateau til højre på fotoet. Også her skubbede han sandet ud over kanten og ned på stranden ud mod havet.

Han blev anholdt den 12. november 2019. Til at begynde med forklarede han ikke politiet, hvordan det hele var foregået. Det er et godt spørgsmål, hvorfor han ikke gjorde det.

Han fik 10.000 kr. inkl. moms for arbejdet med at flytte sandet.

T1 gik og rettede lidt på kanterne med en rive, mens tiltalte kørte med gummigeden.

Det er rigtigt, at tiltalte tidligere har forklaret til politiet, at han flyttede - 2 og + 1 m sand. Dermed mente han, at det godt kan passe, at der nogle steder lå sandbunker i en højde på 2 m, som han havde læsset af, og at der enkelte steder blev skubbet toppe af i en højde på 1 m i forhold til niveauet, som det var, da han afsluttede arbejdet. Det varierede, hvor meget sand der blev skubbet af. Han vurderer i dag, at der i gennemsnit blev skrællet 10 - 20 cm af arealet, og at han kørte på 600 - 700 m². Han har vurderet arealet ud fra billeder. Han er usikker på, om han medtog arealet, hvor sandbunkerne kom til at ligge. Det kan godt passe, at han tidligere har forklaret til politiet, at der blev skrællet 40 - 80 cm af i gennemsnit.

På daværende tidspunkt tænkte han ikke over, at det var et beskyttet og fredet område. Nu tænker han, at han burde have vidst det. Han havde set, at vippefyret lå tæt ved. Han havde ikke spurgt T1, om det var et beskyttet område. Tiltalte kender en lille smule til Skagens historie. Han er ikke kunstinteresseret og kender ikke til området ved Sønderstrand. Der var stort set ikke beplantning i det område, han flyttede sand fra. T1 havde alene sagt, at der skulle flyttes sand og intet sagt om planter.

Den maskine, der ses på side 240 i fil 2, er magen til den gummiged, han anvendte. Han var på stedet i ca. 1 time. Da han var færdig, ville T1 lige have lavet en sidste ting ud for enden ved den yderste pynt. Derefter kørte tiltalte derfra til X7, hvor gummigeden holdt indtil mandag. Der blev den lejet ud til en anden opgave. Når tiltalte siger -2 til +1, refererer det til fladen, som den var efter afgravning, som nulpunkt.

Tiltaltes virksomhed udførte hovedsageligt entreprenøropgaver. Han har en del erfaring i at køre en gummiged som den omhandlede. Han har kørt forskellige maskiner i ca. 10 år.

Da han og T1 mødtes den 25. oktober 2019, var det for at tale om ..., som han mener er T1's private hjem. De mødtes på Adresse1 og kørte derefter til X10 for at spise frokost. På stranden talte T1 noget om sandfodring, og om de kunne skubbe det sand ned på stranden, som var fremkommet ved sandfodring. Tiltalte kender godt til sandfodring, som han har set ved Lønstrup og på billeder samt tv, og han betegner det som noget svineri. Han tror, at de også talte om havneudvideisen, og at kommunen havde taget sandet derfra og smidt over på stranden. Han ved fra sit erhverv, at der er forskel på sand. Sand, der kommer fra en havn, kan være forurennet.

Da de var på X10, drøftede de arbejdet på ..., og de traf aftale om afregning efter medgået tid. Han husker ikke, om de skrev noget ned om aftalen. De har tidligere haft aftaler om såvel arbejde på kontrakt som arbejde på medgået tid. Det er ikke hver gang, de har skrevet noget ned om deres aftaler.

Da tiltalte blev anholdt, sad han til afhøring i 7 timer. Til sidst fortalte han, hvad der var sket. Han havde været oppe siden kl. 3 - 4, og han blev truet med varetægtsfængsling. Han havde ikke tid til at sidde inde i 3 - 4 uger.

Han fik de 10.000 kr. kontant udleveret af T1 i sommerhuset, inden de kørte til X10.

Foreholdt, at han ifølge afhøringsrapport af 12. november 2019 (side 90 i fil 2) samme dag skulle have forklaret til politiet:

"På forespørgsel forklarede afh., at han for jobbet var blevet betalt kontant med kr. 10000,00 incl. moms, og dette var inden arbejdets udførelse. Pengene blev lagt i afh.s postkasse efter aftale."

har tiltalte forklaret, at det godt kan passe, at han forklarede sådan til politiet, men det var ikke rigtigt. Han fik pengene af T1 på Adresse1, inden de kørte til X10. Han fik ikke sagt til politiet, at det skulle ændres, inden han skrev under på rapporten.

Tiltalte har selv udfærdiget den faktura til T1, der nu er blevet fremlagt. Det gjorde han allerede den 15. november 2019 overensstemmende med fakturaens dato. Det skyldes hans tidligere forsvarer, at den ikke tidligere er blevet fremlagt. Den er lavet i virksomhedens økonomisystem. Han har ikke mulighed for at lave om på oplysningerne heri. Beløbet på 10.000 kr. tilgik hans virksomhed.

T1 var på stranden, mens sandet blev skubbet, fordi han skulle fortælle, hvordan tiltalte skulle udføre opgaven. Det foregik ved, at T1 sagde, "lidt der og lidt der". Der er ikke lys på Sønderstrand, men der var lys fra gummigeden.

Tiltalte vurderer, at gummigeden blev anvendt med mindre end 40% af sin kapacitet ved opgaven, fordi forholdene ved arbejde i sand ikke er optimale. Han mener, at der derfor højst er blevet skubbet 120 - 130 m³. Han tænkte, at det var helt forkert, da han hørte, at der blev talt om 3.000 m³ sand. Det kunne slet ikke lade sig gøre fysisk. Han ved fra sit erhverv, at man med en bulldozer kan håndtere 100 - 120 læs jord på 10 timer, og at der på en sættevogn kan være ca. 24 m³. En bulldozer skubber bedre end en gummiged, fordi den ikke sidder fast.

Han ville have set det, hvis der havde været planter i det sand, han skubbede væk. Der var rimeligt godt lys på maskinen. Han flyttede nok sandet ca. 20 meter. Han kunne ikke skubbe i hele manøvren, men var også nødt til at vende og trække sand tilbage indimellem.

Det var en pludselig indskydelse, at de aftalte at flytte sandet. Gummigeden kom til Skagen, fordi tiltalte skulle bruge den til arbejdet ved X7. T1 havde tidligere snakket om, om de en gang kunne flytte noget sand, og så blev det nu, fordi gummigeden var der. Den kom hovedsageligt til Skagen på grund af arbejdet ved X7.

Tiltalte har under sagen tilbudt at skubbe sandet tilbage igen. Det ville måske have taget 4 timer. Han ved ikke, om hans tidligere forsvarer sørgede for, at tilbuddet kom frem. Tiltalte har set tilbuddet på reetablering fra X11 (side 392, fil 2), og han synes, at det er meget rimeligt. Det er jo et fast tilbud, og X11 skal være sikker på ikke at komme til at arbejde de sidste timer for egen regning.

Tiltalte tabte sin mobiltelefon, mens han arbejdede med sandet, så han brugte også et kvarters tid af den time, hvor han var der, på at lede efter den. Den blev senere fundet af politiet.

Da tiltalte kørte i klitten, kunne han se, at der var mange spor efter en rendegraver, og han mener, at man også tydeligt kan se det på billederne i sagen. Sporene herfra afviger fra sporene efter hans gummiged.

Han husker ikke, om han i forbindelse med afhøringen blev bedt om at lave en tegning over området.

Foreholdt tegningen på side 97 i fil 2 kan han godt se, at det er en, han har lavet, og han husker nu, at han markerede størrelsen af de arealer, hvorpå han havde skubbet sand. Det passer med ca. 700 m², som han også har forklaret om.

Tiltalte T1 har forklaret, at han købte ejendommen på Adresse1 i 2010. Han bor til daglig i Aalborg. Han og hans familie bruger ofte ejendommen i Skagen, både sommer og vinter. Han har siden 1990 drevet virksomheden X8. Virksomheden har en balance på 1,5 mia. kr. og 12 ansatte. Hans kone er også ansat i virksomheden.

Tiltalte kender T2, da virksomheden flere gange har brugt ham til nedrivningsopgaver, som han er rigtig god til. De har haft en uoverensstemmelse i forbindelse hermed, om noget støbearbejde og garantier, men det blev løst ved snak imellem dem, og de havde ingen uoverensstemmelser i oktober 2019.

Tiltalte ejer nabohuset til sit hus i Aalborg, og det var aftalt, at T2 skulle udføre noget arbejde på huset. I efteråret 2019 havde tiltalte rykket T2 for arbejdet nogle gange, og nu skulle det være. De havde ikke aftalt noget om flytning af sand. I ugen op til den 26. oktober 2019 ringede tiltalte til T2 for at få en aftale på plads om arbejdet på nabohuset, herunder en deadline for det. T2 fortalte, at han var i Skagen for at arbejde på X7, og tiltalte skulle til Skagen til weekenden. De aftalte så at mødes i Skagen for at spise frokost sammen og aftale nærmere om arbejdet i Aalborg. Tiltalte blev forsinket, og de aftalte derfor at mødes ved hans sommerhus, fordi han skulle have åbnet for varmen, inden hans familie kom. De mødtes ved 15.30-tiden. En af dem foreslog, at de skulle gå en tur ned på stranden. Han husker ikke, hvem der foreslog det. De gik ned ad gangstien. De gik helt ned til vandkanten for at se på arbejdet på havnen, som ligger kun 500 m derfra. Tiltalte fortalte T2 om havneudvideisen og om sandfodringen. Tiltalte havde ikke noget formål med at fortælle om det. Det skyldtes kun, at han havde været meget optaget af det, og det var derfor naturligt for ham at fortælle om det, når han viste T2 området. De talte ikke om at skubbe noget sand væk fra klitterne. Det var da, de gik en runde ud omkring vippefyret, at tiltalte fortalte historien om sandfodringen, blandt andet at det var foregået i 2013.

Da de kom op fra stranden, var de inde i tiltaltes hus i 2-3 minutter. T2 så deres vandscooter, mens tiltalte var rundt for at tænde for varmen. De kørte til X10 i tiltaltes bil. På X10 talte de om opgaven i Aalborg og tidsplanen. Det blev noteret på en aftaleseddel. Arbejdet skulle udføres i løbet af den følgende uge. Når T2's store maskine var færdig med anvendelse i Skagen, skulle den ud til dem som den næste opgave. De aftalte opgaven på medgået tid. 1.295 kr. pr. time. De brød op omkring kl. 17.30. De kørte til Adresse1, hvor T2 blev sat af og selv kørte derfra. Tiltalte vidste intet om, at T2 havde en gummiged på vej til Skagen.

Der gik en uges tid, inden tiltalte så T2 igen i forbindelse med, at T2 startede på arbejdet i Aalborg.

Da sagen med klitterne opstod og blev omtalt i pressen, sendte tiltalte en artikel til T2 om det. Det hang kun sammen med, at T2 lige havde været der og set området.

Det er ikke rigtigt, at tiltalte gav T2 10.000 kr. for at skubbe sand ned. Tiltalte går aldrig med kontanter, men betaler alt med betalingskort. T2 har altid udfærdiget fakturaer til tiltaltes virksomhed, når T2 har lavet noget for ham.

Tiltalte var i sit hus på Sted hele weekenden fra den 25. oktober 2019. Han bemærkede intet usædvanligt og hørte ingen maskiner om natten eller tidlig morgen. Han og familien er også vant til, at der kommer renovationskøretøjer mv.

Det er ikke rigtigt, at han var nede på stranden tidligt om morgenen sammen med T2, eller at han glattede ud med en rive. Der er fuldstændig mørkt på stranden om natten. Der blev heller ikke fundet spor efter en rive. Han ved ikke, hvorfor T2 forklarer sådan.

Da tiltalte og hans kone købte huset i 2010, var der stort set ingen klitter i området. Han tænker, at den omstændighed, at han talte med T2 om forholdene, da de kiggede på området sammen, kan have sået et frø i T2 om de handlinger, han har forklaret om, og at episoden ikke var indtruffet, hvis de ikke havde været nede på stranden sammen. Det var det, tiltalte tænkte på, da han på et tidspunkt udtalte sig til pressen om episoden (fil 3, side 24-25).

Omkring den 15. november 2019 sendte tiltalte en opsigelse til T2 vedrørende arbejdet i Aalborg. Tiltalte følte, at han var nødt til det, som sagen havde udviklet sig. Af hensyn til sin virksomhed kunne han ikke fortsat have et samarbejde med T2.

Efter episoden kom tiltalte tilfældigt i snak med en fagperson, der tilkendegav, at det ikke kunne passe, at der var tale om 3.000 m³ sand. Tiltalte besluttede så at få det efterprøvet.

Tiltalte var klar over, at Sønderstrand var et fredet område, men ikke at klitterne var fredet. Han var ikke klar over, at det var et naturbeskyttet område efter naturbeskyttelseslovens § 3. Der var ikke bevoksning på klitterne. Der kom ofte turister og satte sig i klitterne på sandet.

Tiltalte har i flere år været talsmand for en gruppe beboere, der udtalte sig imod den sandfodring der løbende blev foretaget i området, idet sandfodring slet ikke er nødvendigt efter forholdene på stedet. De har været i dialog med myndighederne herom. Tiltalte har i forbindelse hermed tilbudt myndighederne at stå for bekæmpelse af klitrosen i området, og det er der truffet aftale om, at han gør. I slutningen af 2014 kom der en kendelse om, at myndighedernes handlinger i området var i orden.

Det er også sket, at kommunen har læsset sand fra andre områder i Skagen af på Sønderstrand.

I 2018 blev der udført sandfodring ved det grå fyr, og det forårsagede store gener for beboerne i området.

Tiltalte oplever, at han generelt har haft en god dialog med kommunen om forholdene i området.

Kommunen ejer de 2 grunde, hvor der er flyttet sand. Det er også kommunen, der har tilsynspligten på arealerne. Samtidig ejer kommunen havnen, hvorfra der er kommet sand i forbindelse med udvidelsen. Tiltalte oplever, at det kan forekomme som en sammenblanding af tingene.

Tiltalte havde ikke kendskab til huset, inden han købte det. Huset blev opført i 1957 af en tysk parfumegigant og kaldes lokalt " ". Tiltalte og hans familie renoverede det og fik Byfondens præmiering for det. Det var de meget glade for. Udsigten fra deres terrasse ændrede sig ikke i forbindelse med, at der blev skubbet sand af klitterne.

Tiltalte er ikke bekendt med, om der var en generel høring inden sandfodringen i 2013, men han bemærkede i hvert fald ikke en høring. Pludselig lå der gråt, beskidt sand overalt, og beboerne i området kunne ikke få nøgler i deres låse. Ved sandfodringen blev der pumpet sand ind på Sønderstrand, hvor maskiner derefter skubbede det på plads. Kommunen ville ikke bruge penge på at forhindre sandet i at flyve rundt. Tidligere kunne man gå på stier i klitterne. Disse blev helt lukket til af dynger af sand. Han oplever, at kommunen har foretaget mange ting i området, der er i strid med fredningen. Der har været en dialog med kommunen om det, og der blev holdt et møde i 2015, men ikke opnået en løsning. Det var et møde med borgmesteren og kommunaldirektøren samt 8-9 personer fra den gruppe af beboere, som tiltalte er en del af. V8 og V6, der senere skal afgive vidneforklaring, deltog også.

Det grå fyr ligger ca. 1,5 km fra tiltaltes ejendom. Han var ikke til stede, da sandfodringen her blev foretaget, men han kunne tydeligt se, at det var sket, da han kom til området. Der var store ændringer i området. Han har hørt, at der er sandfodret med 50.000 m³. og at det har kostet 5,2 mio. kr.

De lokale beboere i Skagen fortæller om, at Sønderstrand tidligere var flad som en pandekage. I 1980 var der slet ingen klitter i området.

Han går selv op i historien om Skagensmalerne.

Sønderstrand er en god badestrand, fordi den er uden sten i modsætning til stranden ved Solnedgangspladsen.

Tiltalte bemærkede intet usædvanligt, da han stod op om morgenen den 26. oktober 2019. Han fik besøg af V6, der kender området særdeles godt. V6 stod i et stykke tid på terrassen og bemærkede heller ikke

noget. Det var først om søndagen, at tiltalte blev bekendt med, at der var skubbet sand ned fra klitterne. Han så, at TV2 Nord var på stranden og gik derned.

Tiltalte skrev til borgmesteren og tilbød at betale for at få sandet lagt tilbage. I den forbindelse havde han fået et tilbud på udførelse af arbejdet for 11.500 kr. Han fremkom med tilbuddet for at få ro om sagen, og fordi han vidste, at T2 og hans familie var meget påvirket af det.

Tiltalte har gennem årene taget mange fotos i området.

Foto 040.jpg er fra februar 2014 og viser, at der var aflæstet overskydende sand fra et andet sted af kommunens folk, nok 30 - 40 tons.

Foto 097.jpg er fra januar 2014 og viser indløb mod Sønderstrand, hvor der bliver pumpet sand ind.

Foto 098.jpg viser et metalrør.

Foto 096.jpg er fra januar 2014 og viser vippefyret.

På fotoet med en kvinde i blå bikini ses en flad strandbred. Det er et ældre foto, han har fået af V8 .

Foto 321 er fra februar 2014 og viser, at tidligere deponerede sanddynger nu er ved at forsvinde.

Fotoet fra 23. juni 2019 viser det såkaldte område B. Der ses ingen sandhjelme.

Fotoet fra 8. februar 2014 viser vippefyret med omliggende gråt sand. Fotoet fra 18. januar 2014 viser område B med sne og gråt sand.

Fotoet fra samme dag viser tiltaltes indkørsel med gråt sand.

Tiltalte og hans familie har været meget påvirket af sagen, og det var også derfor, at han tilbød den løst ved at betale for at få sandet skubbet tilbage.

Han kunne konstatere, at det tog 5,5 timer for X12 at lægge sandet tilbage på klitterne. Der blev herefter plantet massivt med hjelme på områderne.

Han og T2 gik ned på stranden inden frokosten, fordi en af dem foreslog det. Han husker ikke hvem af dem, det var. Tiltalte ville gerne fortælle T2 om havneudvideisen, og derfor gik de helt ned på stranden.

Tiltalte sagde ikke til T2, at det kunne være dejligt at få jævnet klitten. Tiltalte ved ikke, hvorfor T2 kørte ned på stranden om morgenen. Tiltalte sendte artiklen til T2, fordi de lige havde været på stranden og talt om blandt andet sandfodring og havneudvideisen.

V1 har som vidne forklaret, at han er AC-fuldmægtig i Kystdirektoratet. Han har udarbejdet udtalelserne fra Kystdirektoratet i sagen. Kystdirektoratet har strandbeskyttelseslinjen efter naturbeskyttelsesloven § 15, som et af sine ansvarsområder for hele Danmark. De fører ikke opsøgende tilsyn, men agerer ved anmeldelser, eller hvis de får nys om en overtrædelse på anden vis. De bruger dagligt luftfotos i alle sager til belysning af, hvordan området så ud tidligere.

På kortet, fil 2, side 158, ses området omfattet af strandbeskyttelseslinjen som det skraverede område for så vidt angår det matrikulerede areal. Det umatrikulerede strandareal er også strandbeskyttet. Strandbeskyttelsen ophører ved vejen ca. 100 m fra kysten.

Han har ikke foretaget besigtigelse af området i forbindelse med udtalelserne. Han var der for første gang i går.

En terrænændring er en tilstandsændring i relation til § 15. Vurderingen af, om der foreligger en tilstandsændring, kan godt være anderledes efter § 15, end efter § 3.

Da han lavede udtalelsen af 17. februar 2020 (fil 2, side 157 ff), hæftede han sig ved, at det drejede sig om 2 områder. Det fremgik af oplysningerne fra kommunen, og de foreliggende fotos bekræftede det. Han brugte ordet "afrømmet", fordi det af fotos fremgik, at der tidligere havde været mere plantevækst i form af hjelme. Det fremgår af luftfotoet side 159, at der ikke var plantevækst på toppen til højre i billedet, og man kan tydeligt se kørespor på toppen af det mindre område til venstre. Luftfotoet kom sammen med anmeldelsen fra Frederikshavn Kommune. Kommunen havde taget et dronfoto lige efter konstateringen af, hvad der var sket i oktober 2019. Han sammenlignede dette foto med tidligere fotomateriale og kunne se, at der var fjernet plantevækst, hvilket tydede på, at der var sket terrænændringer.

Der offentliggøres luftfotos hvert eller hvert andet år, og de er tilgængelige for alle. De ældste er fra 1954. Som sagsbehandler i Kystdirektoratet har man sædvanligvis alle tilgængelige fotos fremme ved vurderingen af en sag, men starter typisk med fotoet fra året før. I denne sag kunne han allerede ud fra det seneste foto forud for oktober 2019 se, at der var forandringer derved, at plantevæksten var blevet mindre. Det var ud fra et foto fra foråret 2019. Han sammenlignede med det foto, der er på side 598. et luftfoto fra 29. oktober 2019. Dette foto fremkom fra Frederikshavn Kommune, som havde lagt overtag på det med flere markeringer, herunder matrikelgrænser. De lyse områder er sand. De mørke områder er en blanding af sand og hjelme. Kommunen havde markeret hvilke områder, Kystdirektoratet skulle være særligt opmærksomme på. Fotoet på side 159 er et skråfoto. og de forskellige fototyper er ikke umiddelbart helt sammenlignelige for så vidt angår de viste områders beliggenhed. Han foretog en skønsmæssig vurdering og brugte husene i baggrunden til at fastslå, at det var fotos fra samme område.

Han kunne ud fra det samlede fotomateriale se, at der var sket terrænændringer. Det var han helt sikker på. Der sås kørespor i området, hvilket tydede på, at der havde været en maskine i brug, og der sås sand, der var skubbet ned på stranden. Der er tale om en terrænændringer, både når der lægges sand på og tages sand af i forhold til havniveauet. Man taler om henholdsvis positive og negative ændringer, og han vurderede, at der var sket begge dele i området. Der var gravet af på toppen af klitten, og der var fyldt sand på nede på stranden. Han vurderede, at der var tale om terrænændringer ud fra sin erfaring. Der forelå ikke en opmåling eller empiriske data.

Han mener, at de luftfotos, der indgår i udtalelsen af 25. maj 2020 (fil 2, side 404 ff) er nogle, han selv hentede ned. Fotoet på side 269 er udarbejdet af kommunen. Han mener, at det er samme foto, der blev lagt flere lag på. Af dette foto fremgår det visuelt, at der er sket afrømning.

Køresporene indikerede i sig selv, at der var sket mere i området end blot "at grave sandslotte", som ikke er en terrænændring. Det drejede sig om et areal af en vis størrelse, ikke bare en plet. Han husker det ikke helt, men han mener, at han på det tidspunkt havde opfattelsen af, at kommunen havde opmålt det til 3.000 m³.

Det var ikke hele arealet af matr. 331a, der var omfattet af strandbeskyttelseslinjen.

Arealangivelsen for området til tilplantning til 1.300 m² kommer også fra bilagene fra kommunen. Han mener, at det fremgik, at kommunen havde haft en land måler ude at måle området op. Kystdirektoratet foretog ikke en selvstændig vurdering vedrørende arealet, men lagde oplysningerne fra kommunen til grund.

Der ville også være tale om en terrænændring, selvom arealet udgjorde 700 m² og rumfanget 200 m³.

Brugen af ordene "Foreløbige konklusioner" i udtalelsen af 25. maj 2020 betyder ikke, at der kunne forventes en senere endelig konklusion, for Kystdirektoratet skulle ikke træffe en egentlig afgørelse i sagen. Situationen var, at kommunen som ejer af egen fri vilje ville reetablere forholdene, og Kystdirektoratet lagde til grund, at kommunen var kompetent til at vurdere sagen. Det ændrer ikke herved, at der var anmodet om en udtalelse vedrørende en straffesag.

Betydningen af, at luftfotoet fra foråret 2020 ikke var "100 georefereret endnu" er, at man ønsker at lægge fotoene frem hurtigt, og så bearbejdes de yderligere efterfølgende til yderligere præcision.

Kortene på side 410-415 belyser, hvordan han har beregnet arealerne af områderne, hvor der var terrænændringer. Han overvejede, om det store område skulle opdeles i 2 områder. Han mener, at det ikke kunne have væsentlig betydning, at det nye kort ikke var 100 % georefereret endnu, kun få%.

Han var ikke bekendt med T2's angivelse af arealerne (side 97). Hvis han havde kendt angivelsen, ville han måske have overvejet at opdele det store areal, men det ville ikke have ændret resultatet væsentligt, højst med 5, 10 eller 50 m².

Det er rigtigt, at Kystdirektoratets indstilling var, at der ikke skulle rejses tiltale i sagen. Det er generelt uden betydning for Kystdirektoratet, hvem der har foretaget en terrænændring. Kystdirektoratet går op i reetablering og søger dialog om dette. Der sker aldrig politianmeldelse - det er ikke Kystdirektoratets praksis.

V1 er uddannet biolog. Han er ikke landinspektør og har ikke uddannelse i opmåling. Han har dog et kursus i vandløbsopmåling. Han har arbejdet i Kystdirektoratet i snart 5 år.

Han var i Skagen i går. Ellers har han ikke været der, siden han var helt ung.

Det er en konkret vurdering, hvordan Kystdirektoratet behandler en henvendelse. Det har ikke betydning for fremgangsmåden, at det er en kommune, der er anmelder. Udgangspunktet er altid, at man stoler på folk.

Ved sin behandling af sagen kiggede han i alt materiale tilbage fra 1950'erne, men gik videre ud fra de fotos, der var mest relevante.

Han er bekendt med sandfodringen i 2013. Han mener, at det var Kystdirektoratet, der udførte den. Han har ikke været inde at se på, hvordan det havde påvirket området. Det havde han ikke fokus på. Ved sandfodring forsøger man at beskytte en eller flere ejendomme, der ligger bag ved kystlinjen. Han kan se på ældre fotos, at der tidligere har været mere strand på området, så der er sket en erosion af kysten. Han har ikke undersøgt mere om sandfodringen eller kystsikringen i øvrigt i området.

Han fik oplysninger i sagen fra kommunen til at starte med. Efterfølgende fik han også materiale fra anklagemyndigheden og fra T1 .

Det er rigtigt, at det har været brugt at lægge flere lag på billederne fra området for at vise mere.

Han så fotoet på side 272 fra 2013 i forbindelse med anmeldelsen. Han kan godt se, at der er mindre plantevækst på fotoet på side 273 fra 2015. Han kan ikke sige hvad det skyldes; om der eventuelt er sket sandfodring eller har været sandfygning. Han ved ikke, om der blev plantet hjelme i området i 2013. Hjelmen holder på sandet. Sandet bevæger sig typisk med vindretningen. Det vil sige, at sandet ender ude i vandet igen, hvis vindretningen er fra vest, som den typisk er i Danmark. Han kender til fællesaftalerne om kystbeskyttelse. Han ved ikke, om oplysningerne heri er indgået ved afgørelserne om sandfodring. Det omhandlede område ligger nordøst for havnen.

Han overvejede ikke, at der skulle opmåles i området. Opmåling og besigtigelse var unødvendigt, idet kommunen var villige til at foretage reetablering.

Luftfotos er mere klare, når man ser på dem digitalt, end når de kopieres over i pdf og sættes ind i et dokument.

Klitterne er ikke statiske. De ændrer sig, idet det blæser i området. Han har også sammenlignet de berørte områder med områderne lige ved siden af. Hvis klitterne i samme område ikke har gennemgået samme ændringer, kan ændringer enkelte steder ikke skyldes vinden.

Han kan ikke sige hvor mange hjelme, der forsvandt ved terrænændringerne, eller hvor stort et areal et antal på 28.200 vil dække.

Han har set materiale fra X3 og X13, men han husker ikke, om det fremkom før eller efter hans udtalelser.

Han kan se, at foto 1130514, efter det oplyste fra 26. oktober 2018, viser Skagen havn i baggrunden, og det kan godt passe, at det er område B. Han er enig i, at der ikke ses ret mange hjelme i området. Der er væsentlig tættere bevoksning i området ved siden af. Han kan genkende det andet område som område A. Han antager, at færdsel af de mange folk bevirker slid på beplantningen i området.

Han genkender området på foto 006, efter det oplyste fra 26. august 2018, som område A. Det ser forholdsvis bart ud.

Han har ikke bedt om en optælling af hjelme i det sand, der blev fjernet.

Det fremgik af materialet fra kommunen, at der havde været en landinspektør ude at måle området op. Kommunen havde fremsendt en reetableringsplan, som Kystdirektoratet skulle forholde sig til.

Baggrunden for, at han i sit brev af 14. november 2019 (side 76-78) skrev om koter var, at der intet fremgik om koter i kommunens oplæg. Kystdirektoratet har adgang til kort, hvoraf højderne i et område fremgår. Han indsatte de koter, han selv kunne finde frem til ud fra dette. Den blå streg på side 77 viser et øjebliksbillede på et bestemt sted. Hvis strengen rykkes, vil det give et andet resultat af højden. Når der bliver taget et luftfoto, bliver højden også målt med laser. Dataene i højdeprofilen er nyere end dataene i kortet med arealet.

V2 har som vidne forklaret, at han har været sagsbehandler på sagen om ændringerne på klitterne i Skagen i hele forløbet. Det er ham, der i samarbejde med X14 har udarbejdet kommunens høringssvar. Han

deltog ved Fredningsnævnets besigtigelse i december 2019. Han mener ikke, at han var involveret vedrørende politianmeldelsen. Det er ikke ham, men hans kollega, der har foretaget droneoptagelserne.

Han fik til opgave at besigtige arealerne om mandagen, efter ændringerne var foretaget, for at vurdere, hvad der var sket og tage billeder af det. Han var alene derude. Han var der i 1 - 1,5 time. Han har været i området før vedrørende sager om dispensation fra fredningen.

Når der i anmeldelsen fra 29. oktober 2019 (side 589) blev skrevet om et område med en længde på 117 m og en bredde på 20 m samt 3.000 - 3.500 m³ sand, var det et foreløbigt estimat, han lavede ved sin første besigtigelse. Han kunne se, hvilken højde klitten havde, og gik ud fra, at den havde haft samme højde i hele forløbet. Han målte ikke præcist, at der var taget 1 - 1,5 m af højden. Det var kun et estimat, og kubikmeterantallet har aldrig været et fokuspunkt for kommunen. Han kunne se, at der var taget lidt det ene sted og lidt det andet sted, men ved estimatet gik han ud fra, at der var taget 1 - 1,5 meter i gennemsnit over hele arealet.

Han sendte 2 reetableringsplaner ud med henblik på at indhente tilbud. Her var estimatet om 3.000 m³ fjernet. Det havde ikke betydning hvor meget sand, der var tale om, i forhold til reetableringsplanen. Da han kom op for at besigtige området, kunne han se, at der var spor efter tunge køretøjer, og at sandet var skubbet ned på stranden. Der stak rødder fra hjelme op over det hele. Han var ikke i tvivl om, at der var foretaget en terrænændring - det var klart synligt. Det var ikke ham, der betegnede det som hærværk, men han tænker, at betegnelsen blev brugt, fordi det var foretaget på en andens grund. Han kunne se, at der har været kørt et køretøj op på et plateau. Der var også kørespor op på en anden klit. Han kunne ikke se, om der havde været anvendt et eller flere køretøjer. Han husker ikke, om "skrællet af klitten" var hans formulering, men det var det, der var sket. Han undersøgte ikke det flyttede sand. Det var rent sand. På plateauet på klitten kan man se rodnettene fra hjelmene. Der var skubbet sand ned fra klitten over hele plateauet, og vegetationen var gået i stykker. I bunden af det sand, der var skubbet ned, kunne man se lidt beplantning.

Han kan genkende hjelmen og ved, at den spreder sig med et stort rodnet for at finde vand. På klitten vest for nedgangen sås knap så meget rodnet.

Det er sandsynligvis ham, der har lavet fotoet med markeringer på side 64. De røde streger viser, hvor det var tilladt at køre i forbindelse med reetableringen. Det var for ikke at lave yderligere skader. Da han besigtigede stedet, var der kørespor ned ad vejen og op af både det lille og det store område. Han kunne se, at sporet stoppede oppe på plateauet, og at der var kørt ned igen. Han lagde ikke mærke til kørespor fra andre køretøjer end det, der havde skubbet sandet. Det var observation vedrørende skaderne, han interesserede sig for.

På side 272, foto fra 2013, ses klitterne med beplantning med hjelme. På side 273, foto fra 2015, er beplantningen ikke nær så tydelig. Han tænker, at der måske er føget sand ind over den. Han tænker ikke, at beplantningen kunne være forsvundet fra 2013 til 2015. Den bliver sædvanligvis stående, hvis den ikke bliver fjernet. Han kan ikke visuelt konstatere, at der har været sandfodring i 2014. Han mener, at man på side

275, foto fra 2019, kan se, at hjelmene ses igen. De er ved at komme op gennem sandet. Han mener, at hjelmene har været i området i meget lang tid.

Det er ikke ham, der har lavet svaret på spørgsmål 3, side 265.

Der blev fjernet sand og bevoksning fra klitterne. Derved blev det beskyttede område, der lå bag klitterne, påvirket. Det er grågrøn klit. Den hvide klit er ikke omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Man kan se begge typer klit i området, side om side. Den hvide klit ligger yderst mod havet, og den grågrønne klit ligger bagved, ind mod land. Der er grågrønne klitarealer på begge matrikelnumre, og der blev fjernet klit, som er fredet. Det er Miljøstyrelsen, der har foretaget registreringerne i området. På siden af det, der var terrænreguleret, var der vegetation. Områderne er indtegnet i polygoner. Kommunen ændrede den polygon, der lå øst for adgangsvejen. Det var efter episoden.

De enkelte markeringstyper fremgår af side 65. Ved den første registrering havde Miljøstyrelsen registreret det beskyttede areal som klithede. Så kom der til at stå "overdrev". Måske var det en fejl. I foråret 2020, efter episoden, ændrede kommunen efter en besigtigelse "overdrev" til "hede". Det er en flydende overgang, om noget skal betegnes som overdrev eller hede. Hele læsiden af klitterne var omfattet af § 3-beskyttelsen, og arealet heraf var over 100 m². Registreringen havde form af 2 polygoner med en vej imellem.

Vidnet samarbejdede med X12 om reetableringen. Landinspektørfirmaet X1 udregnede på hvor stort et areal, der skulle reetableres. De var ude at sætte arealet af. Det er beskrevet i en bekendtgørelse om sikring af klitter, hvor mange hjelme der skal plantes på en m² for at sikre klitten. Det er et antal for læsiden og et andet for vindsiden. Han mener, at det var 1.661 m² og ikke kun 1.189, for der skulle også plantes op ad skråninger. Man nåede frem til 28.220 stk. planter. Det var nødvendigt med nye planter, fordi rodnettene på de eksisterende var revet i stykker. Ved opmålingen bestræbte landinspektøren sig på at få det beskadigede areal målt op, men på en sådan måde, at man i hvert fald ikke nåede frem til et for stort areal. Der blev anvendt punktskyer vedrørende højden. Her trak man 25 cm fra for at korrigere for bevoksningens højde.

Ved reetableringen blev det flyttede sand først skubbet tilbage, og derefter skete tilplantningen. Der blev ikke tilført nyt sand til arealet.

Han mener ikke, at der er sket sandfodring på Sønderstrand, men at der på et tidspunkt blev deponeret sand der fra havneudvideisen. I forhold til fredningskendelsen må der ikke deponeres sand på området. Han var i klitterne i forbindelse med en fredningsopgave i 2015.

V2 har forklaret, at han har været ansat i kommunen siden 2016. Han ved ikke, hvad det er for et rør, der ses på foto jpg 96. Det kunne være til sandfodring.

Han mener ikke, at der er grund til at sandfodre i området, da stranden bliver større af sig selv.

Han har nok været på Sønderstrand en håndfuld gange. Foto jpg ligner ikke sandfodring, men deponi.

Han er biolog af uddannelse. Han har ikke særlig uddannelse i rumfangsmåling vedrørende klitter. Kommunen har et log-system, der viser hans arbejdsopgaver, men der står kun, at det har angået naturbeskyttelsesloven 3, eksempelvis, ikke hvor han har været.

Han har været på Sønderstrand flere gange vedrørende dispensationsansøgninger, eksempelvis sagen om liggestole.

Han kendte ikke til, at der var debat om Sønderstrand, før denne sag opstod.

Området var ikke afspærret, da han var oppe at besigtige det, og blev det heller ikke efterfølgende.

Han husker ikke, om han så kommunens anmeldelse, inden den blev afsendt. Han var med til at komme med input til den.

Han sendte reetableringsplaner til Fredningsnævnet og Kystdirektoratet. Det er muligt, at hans første estimat indgik deri. Han talte ikke med borgmesteren om omfanget i sagen.

Kommunens interesse var at få sandet lagt tilbage, og det var irrelevant, hvor meget sand der var tale om. De skulle så tæt på de tidligere forhold som muligt og sikre, at sandet ikke blæste væk igen.

Ved beregningen af, hvor mange hjelme der skulle plantes, indregnede han ikke bare pletter. For at sikre hele arealet blev der beplantet med det antal, der fremgår af vejledningen. Det er muligt, at nogle af de tidligere hjelme kunne komme igen af sig selv.

Det er ham, der har påført cirklerne på luftfotoet fra 2019 side 269 for at vise det område, hvor der var sket noget. Han er enig i, at der ikke fremtræder massivt grønt, og at beplantningen selvfølgelig slides af turister. På luftfotoet fra 2013 side 272 ser der mere grønt ud. På luftfotoet fra 2015 side 273 ser det mere gråt og udvisket ud. Hjelmene vokser op gennem sandet igen, hvis de dækkes til.

Den klit, der er beskadiget, er en hvid klit, men indersiden af den er § 3-beskyttet. På skråningen og helt op til kanten voksede der blandt andet smalbladet høgeurt.

X12 besigtigede området, inden de fremkom med reetableringstilbud. Det var landinspektørfirmaet X1 , der afsatte fladen af det påvirkede areal til 1.661 m². Arealet af det ene område blev afsat til 340 m² og arealet af det andet til 1.321 m², som det fremgår af side 350 og 351.

Han var til stede under reetableringen. Han arbejdede i den periode i lokaler i Skagen og kom ind og tilså arbejdet flere gange hver dag. Han så ikke, da gravemaskinen ankom, eller da den kørte igen. Arbejdet med at lægge sandet tilbage blev foretaget på en dag.

V3 har som vidne forklaret, at han er ansat i X12 . Han var involveret i reetablering af klitterne. Forud for tilbuddet af 15. maj 2020 (side 529) fik de tilsendt den sidst godkendte reetableringsplan. De fik ligeledes tilsendt kort med punktskyer. Det er kommunen, der har fastsat hvor mange planter, der skulle plantes pr. m². Han har en leverandør af hjelm i Vestjylland. Det har gjort det billigere, at han fik planterne leveret frem for, at de selv skulle "stikke" dem i området. Beløbet på 125.000 kr. dækker alt arbejde med reetableringen. De var der i ca. 8 dage. Tiden inkluderede både gravearbejdet og plantearbejdet. Gravearbejdet varede en dag. De brugte 7 dage på plantearbejdet. Der var 2 personer på opgaven med at plante. Prisen dækker alle arbejdsopgaver, herunder tilbudsgivning, tid med maskine mm. Der var planlagt opstart af reetableringen i starten af juni, men de kom først i gang den 2. september. De havde bestilt planter hjem, så de var klar til at plante, når gravearbejdet var udført. Projektet blev dog udsat, og derfor skulle der bruges nye planter. Derved kom der en ekstra udgift på 69.139 kr. De havde fået en højdemodel, som de kunne lægge ind i deres gravemaskine. Det var en 3D-model. Han har ikke lavet selve beregningen for, hvor der skulle lægges sand på. Det gjorde X1 . Han har forstået, at der ligger højdemålinger for hele Danmark.

Han hørte om klitterne i nyhederne, efter det var sket. Han tror, at X12 blev kontaktet af kommunen om opgaven i slutningen af 2019. Han overtog sagen efterfølgende og kontaktede kommunen i april 2020 for at få flere oplysninger.

I udbudsmaterialet var der 2 kort. Datafilen fik de, da de skulle i gang med opgaven. I udbudsmaterialet var der reetableringsplan medsendt. Han besøgte området, inden han lavede tilbuddet. Han skrev med kommunen i forhold til praktiske ting i forbindelse med reetableringen. Han målte ikke de arealangivelser, der fremgik af kortmaterialet, efter.

Der blev ikke etableret en byggeplads ved klitterne, da de skulle udføre arbejdet. Det er rigtigt, at der var afsat 15.000 kr. til blandt andet byggeplads, men beløbet var også til transport af maskiner. Prisen tog udgangspunkt i, at de skulle have 3 maskiner fragtet derop. Det blev kun nødvendigt med en maskine. Ved den endelige faktura blev der givet en dekort på 35.000 kr. i forhold til tilbuddet. Det var en politisk beslutning i X12 . Det var ikke ham, der traf beslutningen.

Han undersøgte ikke, om der eventuelt kunne lejes en maskine i Skagen. Han havde en underleverandør, han vidste havde maskinen med det nødvendige gps-udstyr i.

Han var til stede, da gravemaskinen ankom om morgenen. Han mener, at den ankom ved 7 - 7.30-tiden, men han kan ikke udelukke, at det var kl. 8.43. Han mener, at den kørte igen ved 15-16 tiden, men han kan ikke udelukke, at det var kl. 14.53, selvom det godt nok lyder tidligt.

De gik i gang med at grave planterne op rettidigt. Da projektet blev udsat, kunne de ikke bruge disse planter. De skulle have plantet i juli måned, men de kom først i gang med at plante i september. Det var en underentreprenør, der forestod til plantningsopgaven.

V3 ved ikke, hvad det koster at få lavet en 3D-fil hos en landinspektør.

V4 har som vidne forklaret, at han er landinspektør. Han kender udelukkende T1 fra, at X13 fik en opmålingsopgave i Skagen. Han har ikke lavet andre opgaver for T1 og træffer ham for første gang i dag. Ellers har de talt i telefon med hinanden.

Vidnet blev bekendt med episoden i Skagen via medierne. Han blev kontaktet af advokat Poul Thorup om opgaven i marts 2020. Han har ikke selv været oppe at kigge på området, men hans landmåler har været der og foretaget opmåling med et gps-apparat. Det var for at opgøre arealerne, hvor der skulle reetableres. Det var tydeligt for landmåleren, hvor han skulle måle. Der var ikke nogen oppe at udpege arealet for ham. Der var ikke brugbare tidligere målinger at sammenligne med, for den seneste var fra 2015, og arealerne var efter reguleringerne stadig højere end maleresultaterne derfra.

Ved at måle på tuerne, der var skubbet ud over kanten, kunne man danne sig et billede af, hvordan det havde set ud før. De beregnede en volumen ud fra strandens flade og hældningen på de andre klitter som beskrevet på side 552 - 553. Hvis mængden af det fjernede sand blev lagt jævnt ud over arealet ville klittens højde stige med 17 cm. Han husker ikke, om der var kommet nogle oplysninger fra kommunen. Han har ikke efterfølgende set området. Landmåleren målte også efter reetableringen. Ud fra disse beregninger har de udregnet, hvor meget sand der er lagt på på henholdsvis areal A og B. Det svarer til 6 cm på det ene areal og 17 cm på det andet areal. Efter reetableringen er der gravet mere sand af imellem tuerne, end der var før reetableringen.

Der indgik ikke oplysninger om læssemaskinens volumen i beregningen. De havde ikke fået oplysninger om sandmængden fra T1. Vidnet har beregnet område B til 1.000 m² og område A til 300 m². Der var kørt på samlet ca. 1.300 m² ved reetableringen. Han mener, at der den 26. oktober 2019 blev kørt på 914 m² på område B og 327 m² på område A.

V5 har som sagkyndigt vidne på et retsmøde den 8. april 2021 forklaret, at han har en kandidatgrad i naturgeografi og en ph.d. i zoologi. Han er ansat i X15, hvor hans arbejdsområder er naturvurderingssager. Han har tidligere arbejdet på X16. Han har arbejdet med sandtransport over klitter. Han har ikke været på Sønderstrand i arbejdsmæssige sammenhænge, men private.

Han kan på fotoet side 591 se, at der er skubbet sand væk og sket påvirkning af beplantningen. Hjelme har et dybt rodsystem. Når man skubber sand væk fra et område med hjelme, skubber man også til planternes rodsystem. Det afhænger af hårdheden, om planten dør af det. Hvis roden bliver blottet, dør den. Hver plante har en rodknold, som den skyder fra. Hver enkelt plante har eget rodnet.

Han kender Skagen Odde og har tidligere været med i en faggruppe, der har beskæftiget sig med odden. Det var, da han var ansat på universitetet. Området ved Sønderstrand er fredet. Der er også en § 3-beskyttelse på området derved, at det er udpeget som klithede. Der er tale om grågrøn klit. Derfor kræver terrænregulering en dispensation fra kommunen.

Klitterne var ikke særligt høje i 1996. Ved fredningen i 1996 ville man gerne naturgenoprette dem til tidligere højde. Man fodrede stranden med sand, som så med tiden ville blæse op på klitterne. Der var høje klitter i området i perioden fra 1850 til ca. 1950. Man har luftfotos tilbage fra 1954, og der ser det ikke ud til, at klitterne var høje. Efter havneudvideisen er kysten rykket frem. Før rykkede den tilbage. Havneudvideisen er sket gradvist de sidste 60- 70 år. Det fremgår af bilag 5 til fredningen, at formålet også var at genoprette klitterne til tidligere højde.

Hvis der skrælles 6 - 17 cm af klitten, vil man også fjerne vegetationen. Det er muligt, at den delvis vil reetableres af sig selv.

V5 har på et retsmøde den 9. april 2021 supplerende forklaret, at han i går efter retsmødet fik en email fra T1 med forespørgsel, om han ville ringe T1 op. De talte sammen telefonisk. T1 sagde, at vidnet muligvis havde misforstået nogle af spørgsmålene. Vidnet mente umiddelbart ikke, at han havde misforstået noget, men sagde, at han var villig til at se på det. Han satte sig så og lavede nogle powerpoint-slides for at klarlægge arealernes beliggenhed. Han sendte materialet til T1. Han lagde de omhandlede arealer A og B ind oven på nye og gamle orthofotos og gamle kort. Det var materiale, der var georefereret. Georefereret betyder, at det samme areal kan genfindes for forskellige år. Han havde koordinaterne til området i en pdf-fil, som han havde fået af T1. Han lagde koordinaterne ind på kortmaterialet.

På side 26 i dokumentsamlingen ses, at areal A i perioden 1842-1899 lå i havet, og at areal B lå dels i havet dels på flad strand. På side 27 for perioden 1901-1971 ses, at kysten er rykket frem. Område B ligger nu på flad forstrand. Område A ligger stadig i havet. På side 28 for 1954 ser det ud til, at begge arealer nu ligger på flad strand. Det er et lidt grovkornet foto. På side 29 for 1999 er kysten rykket yderligere frem. Begge områder ses på flad strand. Der er tydelig klitdannelse ved det røde område og knap så tydelig klitdannelse ved det blå område. Det er ikke muligt at sige noget om højden. Der ses begyndende vegetation ved det røde område, men ikke ved det blå.

Man kan ikke sige, at man ved sandfodring i området genskaber klitter, for de har ikke været der tidligere.

Klitter opstår, når der kommer mere sand på stranden, end der kan blæse væk bag området. De opstår typisk, når der er ujævnheder. Ved indpumpning af 4.000 m³ sand vil det delvis lægge sig i området. Det vil give anledning til en vis for klitdannelse og ellers blæse videre ind i baglandet.

Sandet på fotoet side 2. efter det oplyste fra den 8. februar 2014, kan være et eksempel på overskydende sand. Han kan ikke sige, om sandet kommer fra sandfodring, eller det er blæst ind.

Om der er tale om skabelse eller genskabelse af klitter afhænger af, hvordan man læser fredningsbestemmelserne. Fredningsbestemmelsen taler om genskabelse af oprindeligt landskab. Når der tales om naturgenopretning, er spørgsmålet, hvad der var base-line. Det er anset af kulturhistorisk værdi at genskabe et oprindeligt landskab, og det antages, at det har været et klitlandskab, der lå i baglandet, hvor der i dag ligger huse.

Stranden har været under opbygning. Vandet har tidligere ligget tæt på de huse, der er der i dag. Der er især lagt til stranden, efter man begyndte at bygge og udvide havnen. Der ses massiv klitdannelse i Aalbæk Bugt.

Registreringen viser ikke, at et område faktisk er § 3-beskyttet. Registreringen er vejledende.

V6 har som vidne forklaret, at han kender T1 . De er bekendte. Han er bosiddende i Skagen og har været det siden 2010. Han er kommet i Skagen siden 2006. Han er uddannet bygningskonstruktør. Han har på et tidspunkt bygget en kakkellov for T1 på Østre Strandvej. Herudover har han ikke udført arbejde for hverken T1 privat eller for T1's virksomhed. Han maler selv og er optaget af det maritime. Han interesserer sig for Skagens malerne.

I 2014 skete der voldsomme ændringer af Sønderstrand. Han var på et tidspunkt til møde med Frederikshavn kommunes borgmester, X17 , men X18 overtog så at sige mødet.

I 2014 begyndte man at pumpe sand ind på Sønderstrand. Sønderstrand gik oprindeligt fra Betty Nansens hus til Kongevillaen. Betty Nansens hus ses på side 3 i dokumentindsamlingen.

På Krøyer og Anchers tid var der intet havnebyggeri. Krøyer boede i Vesterby. Ancher boede i Østerby, tæt på X10 .

Det Sønderstrand, som de malede, lå sydligere end den nuværende Sønderstrand.

Vidnet hørte først om episoden i oktober 2019. Han cyklede jævnligt forbi området. Han cyklede tilfældigvis forbi T1's hus dagen efter, det var sket. Han havde en kort samtale med T1 , der var ved at vaske vinduer, og stod herunder og kiggede ud over havet. Han bemærkede ikke, at der var sket en ændring af området.

Mødet med borgmesteren tidligere angik, at der var sandflugt i området. Han mente ikke, at der var nødvendigt at kystsikre på Sønderstrand, fordi stranden selv lagde til. Det sås tydeligt, at der blev aflejret sand i området, fordi det lå i læ af havnen.

Han fulgte med i debatten omhandlet i avisartiklen i dokumentindsamlingen side 22 og var med til mødet. Dengang var han ikke så meget inde i sagen og tog borgmesteren lidt i forsvar over for X18 .

I dag kan man se effekten af det, der blev gjort i 2014. Når man pumper sand ind fra en større havdybde, har det en anden sammensætning end det, der naturligt aflejres på en strand. Sandet fra havet er meget fint og vil lettere flyve, når det bliver tørt. Sandet flyver op og lægger sig over hjelmene, der så vokser sig højere. Der samles mere sand, og sådan fortsætter det til stadig højere klitdannelse. I dag er klitterne s høje, at man ikke længere kan se ud over vandet fra bnkene på Østre Strandvej, hvilket man ellers altid har kunnet. Sønderstrand er ikke længere natur, men kultur i den forstand, at den er lavet af mennesker.

Den 6. september 2013 fik Frederikshavn kommune en indpumpningsaftale. Den angik 40.000 m³ sand fra havnen ind på Sønderstrand og 95.000 m³ ind på stranden ved det grå fyr. Den gjaldt i 3 r. Ellers skulle der søges på ny. Alligevel blev der pumpet 95.000 m³ sand ind på stranden ved det grå fyr i 2018, 2 år efter udløbet af tilladelsen. Det var meget fint sand, som først forsvandt ud i vandet igen for derefter at aflejre sig på Sønderstrand. Meget af det fg op bag klitterne og lagde sig på stierne. Her blev det fjernet med gummi-ged og kørt ned på Sønderstrand igen.

På Kryers maleri, Aftentur på Skagen Sønderstrand, kan man tydeligt se, at det er malet på Sønderstrand ud for Damstederne, som ligger sydvest for Skagen havn. I fugleflugtslinje er der ca. 2 - 2 1/1 km derfra til område A og B. Anchers hus ligger ca. 1 km fra område A og B.

Vidnet er ikke klar over, hvornår Vippefyret er opført. Han har set fotos fra 1954, hvor det ikke var opført.

V7 har som vidne forklaret, at han er direktør på Nordjyllands Kystmuseum. Det har han været i 3 r. Museet har base i Frederikshavn og afdelinger i Sby og Skagen.

Det er ham, der har lavet udtalelsen af 5. januar 2021 på baggrund af oplysninger fra museets videnskabelige stab. Den videnskabelige stab består af museumsinspektører, marinearkologer mv. Han har sammen-skrevet notater fra dem. Det er hans formuleringer med input fra forskellige eksperter.

Han var bekendt med indgrebet i klitterne fra pressen. Han kender området ved Sønderstrand og kommer der jævnlige på grund af sit ansvarsområde.

Han opfattede opgaven med en udtalelse således, at det primært handlede om naturmiljmssige forhold, men at man også var opmærksomme på, at der kunne være kulturhistoriske forhold, der skulle belyses.

Hans udtalelse vedrørende de naturmæssige forhold bygger på input fra en marinearkolog med ekspertise i sediment vandring.

Han er bekendt med, at der er modstridende opfattelser i forhold til klitdannelserne på Sønderstrand. Han kender ikke V6 .

Vedrørende spørgsmålet, om indgrebet i klitterne har en naturhistorisk betydning må der henses til, at det i Danmark forholder sig sådan, at det meste natur er præget af menneskers tilstedeværelse. Det giver derfor mening at tale både om natur og kultur. Der er altid stor debat omkring, hvorvidt der skal gribes ind i forhold i naturen. Han mener ikke, at havnebyggeriet har haft betydning for klitterne. Det gælder tilsvarende for området omkring klitterne. Opfattelsen er, at kysten fra havnen og 2-3 km nordpå er rimelig stabil. Der er ikke videnskabelige undersøgelser omkring havnens betydning - det er en skønsmæssig vurdering.

De kulturmiljømæssige forhold må ses i sammenhæng med de kulturhistoriske forhold. Der er tale om to forskellige elementer, der indgår i samme vurdering. Fyrhistorien i Danmark er enestående og koncentreret i Skagen. Vippefyret er en kopi, men der er 4 fyr langs Sønderstrand og Skagen Nordstrand. Fyrhistorien er en central del af Danmarkshistorien.

Vedrørende ordet "ødelagt" er det fremkommet, forbi han blev bedt om at vurdere konsekvenserne. Han tænkte meget over det og mente, at han havde pligt til at formulere det, der var hans opfattelse. Selv om det kun var et mindre område, der blev beskadiget, ser han området som en helhed. Han har ikke foretaget udmålinger på stedet.

Han blev bedt om at lave en vurdering af hændelsens naturhistoriske betydning. Han vurderer, at det område, der bliver berørt i forbindelse med Sankthans festen, har en radius på ca. 1 km fra vippefyret.

Han har en ph.d i historie, og hans udtalelse bygger på historiske formodninger. Fjernelse af klitten har haft betydelige negative konsekvenser. Man har grebet ind i både et fredet område og et fortidshistorisk område.

Vedrørende de fortidsmindemæssige forhold gælder det sædvanligvis, at der skal laves stikprøveundersøgelser, inden man laver indgreb i et fredet område, for at undersøge, om der kan være genstande af arkæologisk betydning i jorden/sandet.

Nordjyllands Kystmuseum har ikke arbejdet sammen med andre museer i Danmark om udtalelsen. De har i andre sammenhænge arbejdet sammen med Moesgaard museum og et museum i Holstebro. De har selv ekspertisen vedrørende sådanne forhold, som udtalelsen angår, og udfører opgaver omkring dette for hele Jylland.

Han har tidligere været ansat ved X16 og i øvrigt inden for museumsverdenen. Han har jævnligt været på Sønderstrand, flere gange om året og nogle gange med henblik på besigtigelse. Han er bekendt med, at det er et fredet område, men kender ikke fredningen i detaljer. Han har ikke været involveret i det, der i øvrigt er sket i området. Han er bekendt med, at der har været sandfodret på Sønderstrand. Han går ud fra, at der forinden blev foretaget undersøgelser herom, og at det blev foretaget ud fra en naturmæssig baggrund. Det

må antages, at man ville beskytte kystlinjen og kysten i et eller andet omfang. Man sandfodrer ikke alle steder på østkysten. Grenen flytter sig. Skibe, der for mange år siden er gået på grund nord for Grenen, ligger nu syd for Grenen. Det er hans opfattelse, at man sandfodrer for at bevare kysten.

I relation til dokumentsamlingen side 26-28 forholder det sig sådan, at kulturmiljøet for området er opstået i sidste del af 1800-tallet. Kulturmiljøet er en levende enhed, som ændrer sig over tid. Han har ikke set skaderne på klitterne. Han ved, hvilke klitter der er tale om, men ikke hvor meget der blev taget af dem. Det var måske uheldigt at bruge betegnelsen "fjernet" om det, der skete. Man kan skade kulturen ved at grave i klitten, uanset hvor dybt man graver, også selv om det kun er 6 cm eller 17 cm sand. Han har haft folk i området for at besigtige skaderne. De forholdt sig ikke til, hvor meget der var fjernet.

I det omhandlede område kan der være kulturhistorisk arv nedenunder. Det kan være bygningsrester eller skibsvrag. Skagen by flytter sig. Den kan have ligger, hvor der er hav nu. Skagen by opstod i 1300-tallet. Der lå den ved Gl. Skagen. Man ved, at Skagensmalerne arbejdede på Sønderstrand. Han ved ikke, hvor lang Sønderstrand er. Han kan ikke sige, hvor på stranden Skagensmaleriet med de to kvinder er malet. Vidnet vil udpege maleriet med Sankthans som det område, denne sag drejer sig om.

Fyrene ved Skagen har ikke altid været der. Vippefyret, som er en rekonstruktion, kom til i middelalderen. Det kan være rekonstrueret i 1913.

Han kan ikke sige, om Vippefyret altid har stået på den placering, det har nu.

V8 har som vidne forklaret, at hun kender T1. Han er hendes tidligere nabo på Adresse1. Hun har boet på ... i sammenlagt 57 år, fra 1954 hvor hun var 2 år, i 2 forskellige huse på henholdsvis nr. ... og nr. Hun flyttede derfra i 1971 og kom tilbage i 1978. Hun kom der også i den mellemliggende periode for at besøge sine forældre.

Sønderstrand er blevet kappet af efter havneudvidelserne siden 1978. I starten af 1990'erne ville de udvide havnen igen op mod Vippefyret. Det var der borgermodstand imod. I stedet blev strandpromenaden anlagt, og så skulle der ikke ske flere havneudvidelser. Man fredede klitbræmmen langs stranden.

Da hun var barn, var der flad strand på den anden side, når de gik over klitbræmmen langs Østre Strandvej. Det ses på fotoet, side 13 i dokumentsamlingen. Huset med den gule gavl er nr. Da hun flyttede ind i 1978, kunne de fra deres stue se børnene soppe i vandkanten. I de sidste 20 år af de 40 år, hun boede der, gik ændringen af stranden meget stærkt. Som hun oplever det, var der to grunde til det. Den ene var, at kommunen ofte med læssemaskine kørte sand, der var blæst op på strandpromenaden, ned på Sønderstrand. Den anden grund var, at der blev pumpet store mængder sand op på stranden i 2013-2014. Det var meget finkornet sand, og det ændrede naturen i området. Hun tror, at det blev gjort, fordi det var en nem måde at komme af med sandet fra havneudvideisen på.

Der var mange, der fik ødelagt deres cylindre i dørene på grund af, at sandet var fløjet rundt. Hun mener, at de store mængder sand, der på den måde blev placeret på Sønderstrand, har forårsaget klitdannelserne.

I oktober 2019 blev hun søndag formiddag fortalt, at der var blevet fjernet noget fra klitterne. Hun var nysgerrig og kørte derned for at kigge. Hun kunne i første omgang ikke se, at der var sket noget. Det var først, da hun blev vist hen til klitten. Så kunne hun godt se, at der var sket noget.

Hun har været utilfreds med mange ting, der er foregået på Sønderstrand, at folk har opført sig upassende dernede. Hun har været i kontakt med kommunen og politiet om det.

I mange år blev der gravet efter ral på Sønderstrand, og bundgarnsfiskerne lagde deres pæle på stranden.

V9 har som vidne forklaret, at han er landinspektør og medejer af firmaet X3 . Han kender området ved Sønderstrand. Han var der i december 2019. Han blev bestilt af T1 til at udføre en opmålingsopgave. Landinspektørfirmaet laver jævnligt opgaver for X8 . Det udgør en god del af deres aktivitet. Opgaven i Skagen gik ud på at opmåle, hvor meget sand der var fjernet. Da han kom til området, fik han forevist det omhandlede område af T1 . Vidnet besigtigede selv området. Han har udarbejdet materialet i fil 2, side 180 - 182. Ønsket var, at han skulle beregne volumen af det sand, der var blevet skubbet ud over kanten af klitten. Det kunne ikke lade sig gøre, for han kendte ikke udformningen af den oprindelige. Han kunne imidlertid opmåle arealet af det område, der var berørt.

På kortet side 180 er ringene højdekurver fra 2015. Den grønne linje viser hans vurdering af det område, hvorfra der var skubbet sand ned. Han nåede frem til 583 m² for det ene område og 223 m² for det andet. Han vurderer, at det kan svinge med 5-10%. Vurderingen er foretaget på baggrund af hans besigtigelse i december 2019. Han nåede således frem til i alt 806 m². Han hæftede sig ikke ved det sand, der var skubbet ned.

Han tog et par billeder, da han var der. Han havde ikke på forhånd været inde at se på luftfotos. Han har set luftfotos efterfølgende på foranledning af T1 .

Luftfotoet fra 2019 på side 239 viser områderne, som han kan genkende. Det er de områder, han markerede og målte op. Han genkender også områderne på fotoet side 69. Det var sådan, det så ud, da han var der. Han kan ikke vurdere, hvor lang tid det vil vare at lægge sandet tilbage.

Han fortalte T1 , at han ikke kunne måle hvor meget sand, der var blevet fjernet, da han manglede bagkanten på den oprindelige klit. Han kunne beregne rumfanget ud fra forskellige forudsætninger om, hvor mange cm der var skrællet af klitten. Hans beregning herom er på side 195.

Ved sine vurderinger medtog han ikke de arealer, hvorpå sandet var lagt op efter at være skrællet af. Han så på hvor stort et areal, der var taget sand fra.

Det er rigtigt forstået, at han kun kiggede på det, der kan betegnes om de negative forandringer i arealet, ikke de positive.

Personlige oplysninger

Kriminalforsorgen har foretaget en undersøgelse af tiltalte T1's personlige forhold og afgivet erklæring herom den 27. november 2020. Det konkluderes heri, at Kriminalforsorgen er indforstået med at søge et vilkår om samfundstjeneste for T1 gennemført. Det anbefales, at eventuelt tilsyn ikke strækker sig ud over længstetiden.

T1 har under hovedforhandlingen tilkendegivet, at han efter bedste anbefaling vil efterkomme Kriminalforsorgens vilkår i tilfælde af domfældelse.

Kriminalforsorgen har foretaget en undersøgelse af tiltalte T2's personlige forhold og afgivet erklæring herom den 16. november 2020. Det konkluderes heri, at T2 er egnet til at modtage en hel eller delvis betinget dom med vilkår om samfundstjeneste, hvortil det anbefales, at der fastsættes vilkår om tilsyn i prøvetiden.

Retten's begrundelse og afgørelse

Forhold 1 - 4

Det bemærkes indledningsvis, at der har været fremført en række problemstillinger omkring forholdene på Skagen Sønderstrand under sagens behandling i retten. Retten har alene taget stilling til det fremførte i det omfang, det er nødvendigt for at afgøre spørgsmålet om skyld og straf i forhold til beskrivelsen i anklageskriftet af de forhold, der er rejst tiltale for.

Tiltalte T2 har erkendt sig skyldig i forhold 2, 3 og 4 og forklaret, at det var ham, der fysisk udførte handlingen, men at han var bestilt til det af tiltalte T1 og fik betaling for det. T1 har nægtet dette.

Retten finder, at T2's forklaring fremtræder sammenhængende med de øvrige oplysninger i sagen, mens T1's forklaring om, at T2 skulle have gjort det på eget initiativ, fremtræder usandsynlig. De tiltalte gik tur sammen i området om eftermiddagen inden gerningstidspunktet. Det fremtræder påfaldende ud fra oplysningerne om, at det var meningen, at de skulle spise frokost sammen for at tale om en arbejdsopgave i Aalborg, og at T1 i forvejen var forsinket. Området ligger lige over for T1's sommerbolig. Indgrebet blev foretaget meget tidligt om morgenen en dag, hvor T2 ikke i øvrigt skulle arbejde i Skagen, men skynde sig hjem for at gå på jagt. Det var forbundet med en udgift for T2 at få læssemaskinen bragt til Skagen. Det fremtræder påfaldende, at T1 sendte en artikel om sagen til T2, og at T1 tilbød kommunen at betale for reetablering. Retten finder det på den baggrund bevist, at T2 udførte handlingen efter tilskyndelse fra T1 i overensstemmelse med T2's forklaring.

Skagen Sønderstrand og Fyrbakken er undergivet fredning i henhold til fredningsafgørelsen af 1. oktober 1996. Fredningen er begrundet med hensynet til at sikre arealernes landskabelige og kulturhistoriske værdier og at give mulighed for pleje af arealerne samt foretagelse af naturgenopretning på klitarealerne. Vidnet V7 har forklaret om Skagen Sønderstrands forbindelse til Danmarks fyrhistorie og Skagensmalerne. Skagen Sønderstrand er et rekreativt område og ligger tæt på byen. På den baggrund finder retten, at den tilbageværende Skagen Sønderstrand som sådan udgør et område med landskabelige og kulturhistoriske værdier af betydning for almenheden, jf. herved naturbeskyttelsesloven § 1. Det kan ikke føre til en anden vurdering, om strandarealet gennem årene har flyttet sig, eller at det har været tilført ekstra sand ved sandfodring og muligvis oplag af sand. Der er tale om et strandområde, og fredningen taler om genopretning af klitarealer. På den baggrund finder retten, at området er undergivet et hensyn til bekæmpelse af sandflugt, jf. naturbeskyttelsesloven § 2.

Vidnet V2 har forklaret, at han besøgte området mandagen efter handlingen den 26. oktober 2019 og konstaterede, at der stak rødder fra hjelme op over det hele. Der var skubbet sand ned fra klitten over hele plateauet, og vegetationen var gået i stykker. I bunden af det sand, der var skubbet ned, kunne man se lidt beplantning. Han har endvidere forklaret, at der på luftfotoet fra 2013 ses hjelme på klitterne. Hjelmene er ikke så tydelige på luftfotoet fra 2015, måske fordi der er føjet sand ind over dem. På luftfotoet fra 2019 ses de på vej op gennem sandet. Han mener, at hjelmene har været i området i meget lang tid, og at de sædvanligvis bliver stående, hvis de ikke bliver fjernet. Det sagkyndige vidne V5 har om orthofoto 1999 forklaret, at der ses tydelig vegetation ved det røde område (areal A), men ikke ved det blå (areal B). Han har om et dronfoto taget umiddelbart efter episoden forklaret, at han kan se, at der er skubbet sand væk og sket påvirkning af beplantningen. Han har endvidere forklaret, at man også vil fjerne vegetationen, hvis man skræller 6 - 17 cm af klitten. Overensstemmende med V5's forklaring er det også rettens indtryk af de fremlagte fotos, at man kan se, at der er fjernet vegetation derved, at de berørte områder skiller sig markant ud fra de umiddelbart tilstødende arealer. På baggrund af V2's og V5's forklaringer samt fotomaterialet finder retten det bevist, at der forinden T2's handling var bevoksning på de arealer, der blev berørt, ikke en fuldstændig tæt bevoksning, men tilstrækkeligt til, at arealerne med rette kan betegnes som klitter og ikke bare sandbunker. Retten finder det herunder bevist, at der også blev flyttet bevoksning, herunder rodfæstede sandhjelme som beskrevet i tiltalen.

I Fredningsafgørelsen fra 1996 er området beskrevet som den åbne strand med et markant klitlandskab. Det fremgår af udskrift fra Danmarks Miljøportal, at området i 2013 var registreret som strandklit, og at det i 2015 blev registreret som overdrev. V2 har forklaret, at der også voksede smalbladet høgeurt i området, og at det i foråret 2020 efter en besigtigelse igen blev registreret som hede. V5 har forklaret, at der er en § 3-beskyttelse på området derved, at det er udpeget som klithede. På den baggrund finder retten, at det berørte område med rette kan betegnes som 2 hedeområder (klithede) som sket i tiltalen.

Som forholdet er beskrevet i anklageskriftet, skal retten ikke tage stilling til rumfanget af den mængde sand og bevoksning, der blev flyttet, men alene om mængden kan betegnes som en større mængde, om det påvirkede areal udgjorde 1.189 m², og om der blev foretaget afkortning med 1 - 1,5 meter af flere klittoppe.

T2 har forklaret, at T1 ville have skubbet til to toppe, der var fremkommet ved sandfodring. Som T2 husker det nu, var det 20 - 40 cm, der skulle skubbes af klitterne, men det kan godt passe, at han tidligere har forklaret til politiet, at det var 40 - 80 cm. Han brugte en læssemaskine med en volumen på 3 m³. Han

kørte på 600 - 700 m² og vurderer, at der i gennemsnit blev skrælet 10 - 20 cm af arealet. Det kan godt passe, at han tidligere har forklaret til politiet, at der blev skubbet 40 - 80 cm af i gennemsnit. Der blev højst skubbet 120 - 130 m³. Efterfølgende lå der nogle steder sandbunker i en højde på 2 m, som han havde læsset af. Enkelte steder blev der skubbet toppe af i en højde på 1 m i forhold til niveauet, som det var, da han afsluttede arbejdet. Han var på stedet en times tid, fra ved 5-tiden til ved 6-tiden.

Der er fremlagt en erklæring X19 om, at en Libherr L550 læssemaskine har en timekapacitet med fuld skovl på 330 m³ ved konstant kørsel. Det er en vejledende angivelse, da materialets beskaffenhed, de aktuelle forhold samt førerens rutine har indflydelse på den faktiske kapacitet.

Det fremgår af oplysningerne i sagen, at læssemaskinen kørte mod nord kl. 04.08 og mod syd kl. 05.51.

Det fremgår af en mail af 16. december 2019 fra V9 til T1, at ... en anslog rumfanget til 161,2 m³ ved en gennemsnitlig bortfjernelse af 20 cm sand på arealet og 322,4 m³ ved en gennemsnitlig bortfjernelse af 40 cm.

Landinspektørfirmaet X1 opmålte areal A til 340 m² og areal B til 1.321 m². Vidnet V4 har forklaret, at han mener, at der blev kørt på 914 m² på område B og 327 m² på område A.

På baggrund af T2's forklaring om omfanget af det sand, der blev flyttet, oplysningerne om læssemaskinens generelle kapacitet, de gengivne oplysninger fra landinspektørerne samt rettens indtryk af de foreviste fotos, herunder de etablerede dynger, finder retten det bevist, at det berørte areal i hvert fald udgjorde 1.189 m² som beskrevet i tiltalen, og at der blev foretaget afkortning af flere klittoppe med 1 meter. Retten finder endvidere, at omfanget af det flyttede materiale kan betegnes som en større mængde.

Spørgsmålet er herefter, om forholdet kan karakteriseres som hærværk efter straffelovens § 291, om ødelæggelse, beskadigelse eller bortskaffelse af ting, der tilhører en anden, og om det i givet fald er betydeligt hærværk.

Som anført var der tale om delvist bevoksede hedeområder. Det er ubestridt, at området tilhørte Frederikshavn Kommune. Indgrebet strakte sig over et areal på 1.189 m² og indebar afkortning af flere klitoppe med 1 meter samt flytning af rodfæstede sandhjelme. Indgrebet blev udført med en læssemaskine, og det fremgår af de fremlagte fotos, at det sås markant i området. På den baggrund finder retten, at der er grundlag for at karakterisere forholdet som ødelæggelse og beskadigelse, der kan henføres under straffelovens § 291, stk. 1. Det kan ikke føre til en anden vurdering, at der er tale om et naturområde, der som sådant også kan påvirkes af forhold i naturen. Indgrebet havde et betydeligt fysisk omfang, og den nødvendige udbedring indebar beregninger, gravemaskine og tilplantning. På den baggrund er der også grundlag for at betegne forholdet som betydeligt hærværk efter straffelovens § 291, stk. 2, selvom det ikke kan fastslås, at der skete skade for præcist 311.974 kr.

Det bemærkes herved, at der ganske vist er fremlagt en omkostningsopgørelse med bilag fra Frederikshavn Kommune, der kan føre frem til dette beløb, men det kan ikke udelukkes, at kommunens første estimat i dokument om reetablering af klitterne ved Sønderstrand i Skagen om, at det sand, der skulle føres tilbage til klitterne, udgjorde 3.000 m³, indgik ved kommunens indhentelse af tilbud, og vidnet V3 har forklaret, at X12 ved faktureringen gav en dekort på 35.000 kr. i forhold til deres tilbud ud fra en politisk beslutning.

Retten er opmærksom på, at der på foranledning af T1 foreligger et tilbud af 8. marts 2020 fra et entreprenørfirma om tilbageskubning af sand og fordeling på hele det flade plateau for 11.500 kr. + moms. Retten hæfter sig ved, at det i tilbuddet er anført, at der skal være myndighedspersoner til stede for at anvise, hvordan tilbageskubningen skal udføres. Tilbuddet tilbageviser således ikke, at der er udgifter forbundet med at fastslå, hvordan tilbageskubningen skal udføres, eller til efterfølgende tilplantning for at sikre området, og retten finder, at det ikke ændrer på vurderingen af, at der var tale om betydelig skade.

Retten finder, at der er grundlag for tillige at henføre forholdet under naturbeskyttelseslovens § 3, stk. 2, nr. 1, om, at der ikke må foretages ændringer i tilstanden af hedearealer, § 15, stk. 1, om, at der ikke må foretages ændring i tilstanden af arealer mellem strandbredden og strandbeskyttelseslinjen, og § 41, stk. 1, om, at fredningsbestemmelser skal overholdes af alle og enhver. For så vidt angår § 3, stk. 2, nr. 1, og § 15, stk. 1, vurderer retten, at overtrædelserne isoleret set må henføres under naturbeskyttelseslovens § 89, stk. 1, og derfor absorberes af strafansvaret efter straffelovens § 291, stk. 2, jf. ordene i naturbeskyttelseslovens § 89, stk. 1, om "Medmindre højere straf er forskyldt efter anden lovgivning ...".

For så vidt angår naturbeskyttelseslovens § 41, stk. 1, finder retten, at fredningsafgørelsen fra 1996 må ses som et udtryk for samfundets stillingtagen til, at området har en ganske særlig beskyttelsesværdig betydning, som ikke værnes tilstrækkeligt ved de generelle beskyttelsesregler. Der er tale om en forsætlig handling, der indebærer skade på de interesser, som naturbeskyttelsesloven tilsigter at beskytte, jf. § 1, og § 2. Der er derfor grundlag for at henføre indgrebet i det fredede område under naturbeskyttelseslovens § 89, stk. 2, og der er grundlag for at straffe i sammenstød med straffelovens § 291, stk. 2, idet der er tale om både terrænændringer og motorkørsel i strid med fredningsbestemmelser samt ødelæggelse og beskadigelse.

De tiltalte er herefter skyldige i forhold 1 - 4, i forhold 1 med den begrænsning, at afkortningen bevisligt udgjorde 1 meter, og at det ikke er bevist, at der var skade på 311.974 kr., men en betydelig skade, og i forhold 2 og 3 med den begrænsning, at forholdene henføres under naturbeskyttelseslovens § 89, stk. 1, og absorberes af strafansvaret efter straffelovens § 291, stk. 2.

Det bemærkes herved, at retten finder det bevist, at begge de tiltalte handlede forsætligt vedrørende alle forhold. Det fremgår af oplysningerne i sagen, at T1 kendte forholdene i området særdeles godt, og som anført havde de tiltalte sammen gået tur i området dagen forinden indgrebet.

Straffen fastsættes for hver af de tiltalte til fængsel i 60 dage, jf. straffelovens § 291, stk. 2, og naturbeskyttelseslovens § 89, stk. 2, jf. stk. 1, nr. 1, jf. § 1, og § 2, jf. § 41, stk. 1, jf. Fredningsnævnets afgørelse af 1. oktober 1996.

Straffen skal ikke fuldbyrdes, hvis de tiltalte overholder de betingelser, som er angivet nedenfor, jf. straffelovens § 62, og § 63, jf. § 56, stk. 1. De tiltalte skal herunder hver især udføre samfundstjeneste i 80 timer inden for en længstetid på 6 måneder.

Retten har ved straffastsættelsen lagt vægt på forholdets karakter og grovhed. Der var tale om betydeligt hærværk på fredede arealer af betydning for almenheden, og de tiltalte tilsidesatte bevidst fredningsbestemmelserne ud fra egne interesser.

Der har under sagens behandling i retten af såvel anklagemyndigheden som forsvarerne været henvist til retspraksis. Retten finder, at ingen af de omtalte afgørelser er direkte sammenlignelige med den foreliggende sag. De sager om hærværk, der har været omtalt, angår ikke tillige overtrædelse af naturbeskyttelsesloven. De sager om overtrædelse af naturbeskyttelsesloven, der har været omtalt, angår ikke overtrædelse af naturbeskyttelseslovens § 41.

Vedrørende sager om hærværk har retten hæftet sig ved Østre Landsrets dom af 21. december 2015, trykt i TfK 2016.331, hvor der blev idømt en straf på fængsel i 30 dage for hærværk efter straffelovens § 291, stk. 2, ved at have foranlediget, at en 15 meter høj blodbøg på naboens grund blev fældet. Ifølge et overslag var udgiften til plantning af et nyt træ ca. 394.000 kr. Landsretten tiltrådte byrettens afgørelse om, at straffen var gjort betinget, men bemærkede i forbindelse hermed, at tiltalte af helbredsmæssige årsager ikke var egnet til at udføre samfundstjeneste. På den baggrund vurderer retten, at den foreliggende sag, der også indebærer en overtrædelse af naturbeskyttelsesloven, som retten har fundet omfattet af naturbeskyttelseslovens § 89, stk. 2, ikke kan afgøres med hverken en bøde eller en rent betinget fængelsstraf.

På den anden side har begge de tiltalte gode personlige forhold og er ikke straffet for lignende forhold tidligere. Retten finder derfor, at det ikke er påkrævet med en ubetinget straf.

Som anført ses der ikke at foreligge sammenlignelige sager om forhold angående hærværk på et område omfattet af en konkret fredningsafgørelse, og retten finder, at der ikke er grundlag for at anse en fængselsstraf i sagen for at være i strid med princippet om ensartethed i retsanvendelsen, jf. herved straffelovens § 80, stk. 1.

Retten tager påstanden om konfiskation hos T2 til følge, jf. straffelovens § 75, stk. 1.

Efter retsformandens bestemmelse henvises erstatningskravet fra Frederikshavn Kommune til eventuelt civilt søgsmål på grund af utilstrækkelig dokumentation for størrelsen.

De tiltalte skal hver især betale de sagsomkostninger, der vedrører dem. Statskassen skal dog betale salæret til T2's tidligere forsvarer i henhold til salærfastsættelse den 30. april 2020, idet T2 ved en beklagelig fejl ikke blev orienteret om salærfastsættelsen, selvom han havde udtalt sig imod den.

Thi kendes for ret:

Tiltalte T1 skal straffes med fængsel i 60 dage. Straffen skal ikke fuldbyrdes, hvis tiltalte overholder følgende betingelser:

1. Tiltalte må ikke begå noget strafbart i en prøvetid på 1 år fra endelig dom.
2. Tiltalte skal inden for en længstetid på 6 måneder fra endelig dom udføre ulønnet samfundstjeneste i 80 timer.
3. Tiltalte skal være under tilsyn af Kriminalforsorgen i prøvetiden.

Tiltalte T2 skal straffes med fængsel i 60 dage. Straffen skal ikke fuldbyrdes, hvis tiltalte overholder følgende betingelser:

1. Tiltalte må ikke begå noget strafbart i en prøvetid på 1 år fra endelig dom.
2. Tiltalte skal inden for en længstetid på 6 måneder fra endelig dom udføre ulønnet samfundstjeneste i 80 timer.
3. Tiltalte skal være under tilsyn af Kriminalforsorgen i prøvetiden.

Hos tiltalte T2 konfiskeres 10.000 kr.

De tiltalte skal hver især betale de sagsomkostninger, der vedrører dem.

For så vidt angår tiltalte T2 skal statskassen dog endeligt betale salæret i henhold til salærfastsættelse den 30. april 2020 vedrørende den forsvarer, der først var beskikket for ham.

Jeanette Thorholm Andersen
dommer

/aje

Udskriftens rigtighed bekræftes.

RETTEN I HJØRRING, den 23. april 2021

Annette Jensen
kontorfuldmægtig